

Skillnader i hälsa mellan pojkar och flickor och mellan högstadiet och gymnasiet: En enkätundersökning i Sundbyberg

Examensarbete i: Folkhälsovetenskap 15 poäng
Grundnivå
Folkhälsovetenskapliga programmet
Kurskod: OFH012

Datum: 2008-06-17

Författare: Lina Eveby & Erika Sjöblom
Handledare: Christina Lindholm
Examinator: Ingemar Åkerlind

SAMMANFATTNING

Ohälsa tar sig olika uttryck under olika perioder i livet och de levnadsvanor som grundläggs under ungdomsåren har inverkan på hälsan under resten av livet. Som teoretisk utgångspunkt i tvärsnittsstudien har Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori använts. Syftet var att kartlägga skillnader i självskattad hälsa och hälsorelaterade faktorer mellan pojkar och flickor samt mellan högstadiet och gymnasiet i Sundbybergs kommun som underlag för verksamhetsplaneringen inom tjejjouren i Sundbyberg samt i andra kommuner. En enkät bestående av 24 frågor baserade på olika variabler har kartlagt skillnader i hälsa mellan pojkar och flickor i Sundbybergs kommun (n=323). Resultatet visar att det är störst skillnad mellan könen gällande sex och samlevnad, trygghet, emotionellt stöd och psykosomatiska besvär. Det är tre gånger fler flickor än pojkar i gymnasiet som haft sex fastän de känt att de inte vill och tre gånger fler pojkar än flickor i högstadiet som inte har någon att anförtro sig åt. Ytterligare forskning med fokus på hur systemen mikro, meso, exo och makro samspelar och påverkar varandra kan undersöka ungdomars hälsa i ett bredare perspektiv. Slutsatsen är att det finns skillnader i livsstil, sociala relationer och självskattad hälsa mellan könen och mellan högstadiet och gymnasiet.

Nyckelord: Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori, livsstilsfaktorer, självskattad hälsa, sociala relationer, Sundbyberg, tvärsnittsstudie, ungdomar

ABSTRACT

Ill health takes different expressions during different periods in life and habits during the early years affect the health during the rest of the lifetime. Bronfenbrenners ecological systems theory has been used as a theoretical starting point in this cross-sectional study. The aim of this study was to identify differences in self-rated health and health-related factors between boys and girls and between the compulsory school and the upper secondary school in Sundbyberg municipality as a basis for the planned activity in the Young Women's shelter in Sundbyberg, as well as in other municipalities. A questionnaire consisting of 24 questions based on different variables has identified disparities in health and health-related factors between boys and girls in Sundbyberg municipality (n=323). This paper found pronounced differences between the sexes in terms of sex and relationships, security, emotional support and psychosomatic complaints. Three times more girls than boys in secondary school stated that they had sex although they did not want to. Three times more boys than girls in compulsory school had no one to confide in. Further research with focus on how the systems micro, meso, exo and macro interact and affect each other can examine young people's health in a broader perspective. The conclusion is that there are differences in life style, social relationships and self reported health between the sexes and between the compulsory school and the upper secondary school.

Keywords: adolescents, Bronfenbrenners ecological systems theory, cross-sectional study, lifestyle factors, self-reported health, social relations, Sundbyberg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INTRODUKTION	1
2 BAKGRUND	2
2.1 Ungdomars hälsa	2
2.2 Ungdomar och alkohol.....	2
2.3 Ungdomar och sex- och samlevnad.....	3
2.4 Ungdomar och fysisk aktivitet	3
2.5 Ungdomar och sociala relationer	4
2.6 Ungdomar och psykosomatiska besvär	4
2.7 Teoretisk utgångspunkt	5
2.8 Sundbyberg	6
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
4 MATERIAL OCH METOD	7
4.1 Urval och avgränsningar	8
4.2 Utformning av enkät	8
4.3 Datainsamling	9
4.4 Bortfall.....	10
4.5 Statistisk analys	10
4.6 Etiska överväganden	10
5 RESULTAT	11
5.1 Skillnader i livsstil mellan pojkar och flickor.....	11
5.2 Skillnader i sociala relationer mellan pojkar och flickor	13
5.3 Skillnader i självskattad hälsa mellan pojkar och flickor	15
6 DISKUSSION	17
6.1 Metoddiskussion	17
6.2 Resultatdiskussion.....	18

6.2.1 Livsstil.....	18
6.2.2 Sociala relationer.....	20
6.2.3 Självs kattad hälsa	21
6.2.4 Praktisk tillämpning och framtida forskning.....	22
6.3 Etikdiskussion.....	23
7 SLUTSATSER.....	24

REFERENSER

BILAGOR

Bilaga 1: Enkät

Bilaga 2: Missivbrev

Bilaga 3: Brev till föräldrar med barn under 15 år

Bilaga 4: Mall för datainsamling

Bilaga 5: Omkodning av svarsalternativ

Bilaga 6: Resultattabeller

1 INTRODUKTION

Ungdomar är en stor del av Sveriges befolkning och hur de mår speglar resten av samhället. Uppväxtvillkoren under de första levnadsåren är av stor betydelse för hälsan, bland annat därför att uppväxtvillkoren påverkar prestationer i skolan och därigenom framtida möjligheter på arbetsmarknaden. En stor del av variationerna i hälsa som finns hos barn och ungdomar kan förklaras av sociala faktorer, som många är möjliga att påverka. Ungdomstiden kan beskrivas som en unik tid med många psykologiska, sociala och kulturella förändringar. Tiden präglas ofta av social osäkerhet och känslomässig instabilitet och är en period då sexualiteten ska integreras både i personlighet och i den personliga tillvaron, vilket kan vara både spännande och lustfullt men också förvirrande. Tonårstiden innebär ett avsked från barndomen och en revolt mot vuxenvärlden och föräldrarna.

Då ungdomar inte har en etablerad position i samhället och har svårare att göra sina röster hörda är det motiverat att särskilt lyfta fram denna åldersgrupp. Eftersom hälsorelaterade levnadsvanor grundläggs under barn- och ungdomsåren och har stor inverkan på hälsan under resten av livet utgör pojkar och flickor en av de strategiskt sett viktigaste målgruppen i folkhälsoarbetet. Det är viktigt att studier om ungdomar utgår från ungdomarnas behov och önskemål sett utifrån deras verklighet och erfarenheter. Undersökningar där ungdomarna själva får uttrycka hur de mår och känner är därför av stor relevans i folkhälsoarbetet för att förbättra ungdomars levnadsvillkor. Genom att ge barn och ungdomar en bättre uppväxtmiljö, bättre kvalitet på skola och fritidsverksamhet samt genom indirekt stöd till föräldrarna kan de sociala skillnaderna i ohälsa minskas.

Det finns ett flertal frivilligorganisationer som är villiga att hjälpa till att förbättra ungdomars levnadsvillkor. En av dem är tjejjouren Stjärnjouren i Sundbyberg, där en av författarna arbetar ideellt. För att Stjärnjouren ska kunna ta fram relevanta verktyg för att minska de sociala skillnaderna i hälsa har författarna till uppsatsen fått i uppdrag att kartlägga ungdomars situation i Sundbyberg.

2 BAKGRUND

2.1 Ungdomars hälsa

Ohälsa tar sig olika uttryck under olika perioder i livet och de hälsorelaterade levnadsvanor som grundläggs under barn- och ungdomsåren har en stor inverkan på hälsan under resten av livet. Barn och ungdomar i Sverige utgör tillsammans cirka en femtedel av befolkningen och är strategiskt sett den viktigaste målgruppen i folkhälsoarbetet. Hälsan påverkas av en mängd olika bestämningfaktorer som samspelar på olika nivåer. De viktigaste bestämningfaktorerna för barn och ungdomars hälsa är förhållanden i familjen, skolan och på fritiden (Mål för folkhälsan, 2002). Självs kattad hälsa är ett hälsomått baserat på individens egna uppgifter till exempel i en enkät, utan någon professionell bedömning av hälsotillståndet (Janlert, 2000). Den självskattade hälsan är en viktig indikator på människors hälsa och omfattar inte bara frånvaro av sjukdom utan även psykiska och sociala aspekter (Haglund & Svanström, 1992).

Svenska barns och ungdomars hälsa är generellt sett god men vissa psykiska problem som psykosomatiska besvär och depression ökar. Flickor i 11-årsåldern har oftare psykosomatiska besvär än pojkar i samma ålder och skillnaden mellan pojkar och flickor ökar med åldern. I skolåldern har flickor oftare inåtvända psykiska problem, som exempelvis oro, ångest, depression och psykosomatiska symptom medan pojkar oftare har utåtagerande problem främst hyperaktivitet med koncentrationssvårigheter och utåtagerande beteendestörningar (Danielson, 2003). Rapporten visar att det ser olika ut mellan pojkar och flickor gällande hur lätt de har att prata med olika personer om de har något bekymmer och det skiljer sig även åt över åldrarna. Gemensamt för pojkar och flickor är att de får det svårare att tala med sina föräldrar men samtidigt får det lättare att tala med vänner av motsatt kön med ökad ålder. För pojkarna är det lättare att tala med bästa vännen eller andra pojkar med ökad ålder, medan flickorna har det lika lätt att prata med bästa vännen som med andra flickor i samtliga åldersgrupper.

En studie om barns och ungdomars risk- och hälsobeteenden visar att de flesta beteendeförändringar bland barn sker mellan 11 och 14 års ålder och det är flickor som har den snabbaste förändringen. Könsskillnaderna var markanta gällande det emotionella stödet och oavsett ålder har fler flickor än pojkar någon att anförtro sig åt. I studien rapporterar färre pojkar än flickor psykosomatiska problem (Olsson et al. 2008).

I SCBs rapport Barns hälsa (2007) har flertalet barn uppgett att de oftast är på gott humör, är nöjda med sig själva och sitt utseende och de tror att de kommer att få det bra i framtiden. En större andel pojkar än flickor och en större andel yngre än äldre är nöjda med sig själva och sitt utseende. Flickor uppgav i högre grad än pojkar att de ofta känner sig ledsna och nervösa.

2.2 Ungdomar och alkohol

Det finns samband mellan hur tidig alkoholdebuten är och den framtida konsumtionen av alkohol. En rapport av Lilja och Larsson (2003) visar att tidig alkoholdebut och hög alkoholkonsumtion kan leda till alkoholproblem senare i livet. Steinhausen med flera (2008) har studerat alkoholkonsumtion under en period, från ungdomsåren upp i vuxenlivet. De ungdomar som konsumerar alkohol i en tidig ålder konsumerar oftare alkohol senare i livet och har oftare minnesluckor och andra alkoholrelaterade problem än ungdomar som inte konsumerar alkohol kontinuerligt i en tidig ålder. I studien framgår även att

alkoholkonsumtion går hand i hand med olika psykosociala problem. Enligt Danielson (2003) ökar andelen skolbarn som någon gång druckit alkohol med stigande ålder, bland yngre ungdomar har pojkar druckit alkohol i högre utsträckning än flickor men bland äldre ungdomar är det ingen signifikant skillnad mellan könen. Ett utvecklat socialt nätverk och stöd från det omgivande samhället kan minska ett riskfyllt beteende, exempelvis en hög alkoholkonsumtion (Berg-Kelly et al. 1997).

2.3 Ungdomar och sex- och samlevnad

Danielson (2003) visar att totalt 25 procent av pojkarna och 31 procent av flickorna i årskurserna fem, sju och nio någon gång haft samlag. Av flickorna uppgav cirka hälften att debutåldern för samlag var 14 år. Bland pojkarna angav en tredjedel att de haft sitt första samlag när de var 13 år eller yngre. Andelen pojkar som uppgav att kondom använts vid senaste samlaget var 72 procent samt 59 procent för flickorna. Mueller med flera (2007) har studerat sambandet mellan sex- och samlevnadsutbildning och ungdomars sexuella umgänge, debutålder för samlag och preventivmedelsanvändning vid samlagsdebuten. Resultatet visar att sex- och samlevnadsutbildning i skolan kan minska ungdomars sexuella riskbeteenden om kunskapen ges innan ungdomarna haft samlagsdebut. Undersökningen visar signifikanta samband, gällande att pojkar som har sex- och samlevnadsutbildning i skolan är mer benägna att använda skydd vid samlag än de som inte får sex- och samlevnadsutbildning. Ett signifikant samband fanns inte gällande flickors utbildning och användandet av preventivmedel. Dock visar resultatet signifikanta samband bland flickor mellan utbildning och ålder för samlagsdebut. De flickor som fick sex- och samlevnadsutbildning angav en högre ålder för samlagsdebut än de som inte fick sex- och samlevnadsutbildning i skolan. En studie av Selwyn och Powell (2006) har i en undersökning på skolelever i åldern 12-19 år kommit fram till att den vanligaste och viktigaste källan till information och kunskaper om sex- och samlevnad är sex och samlevnadsundervisningen i skolan.

2.4 Ungdomar och fysisk aktivitet

SCBs rapport Barns hälsa (2007) visar att det är vanligt att på sin fritid ägna sig åt idrott. Av alla 10–18-åringar idrottar 68 procent i någon klubb eller förening minst en gång i veckan och framför allt de yngre idrottar på fritiden. Bland både pojkar och flickor är det vanligt att vara medlem i någon idrottsförening. Keresztes med flera (2008) har studerat sociala influenser och dess påverkan på barns fritid och fritidens aktivitetsgrad samt om det finns några könsskillnader. Hur fritiden spenderas i form av motionsaktiviteter är ett hälsobeteende som etableras i barndomen och under ungdomsperioden. Regelbundna fritidsaktiviteter är en vanlig del av barns livsstil, dock minskar fritidsaktiviteterna under ungdomsåren, särskilt bland flickor. Föräldrar, lärare, klasskamrater, kompisar och andra personer i barnets nätverk har visats spela en avgörande roll för barnens aktiviteter. Detta resultat framkommer även i studien av Olsson med flera (2008).

Westerstahl med flera (2005) har undersökt graden av fysisk aktivitet och vilka faktorer som styr den fysiska aktiviteten bland 16-åriga ungdomar på praktiska respektive teoretiska gymnasieprogram. Vid en jämförelse mellan det teoretiska och praktiska programmet spenderar elever på de praktiska programmen mindre tid och energi per dag på fysisk aktivitet. Flickor på de praktiska programmen var minst aktiva och pojkar på de teoretiska programmen mest aktiva. Resultatet från studien visade att den låga graden av fysisk aktivitet på de praktiska programmen kunde kopplas till lägre socioekonomisk status, mindre stöd från föräldrar, lägre självskattad hälsa och en negativ attityd till utomhusaktiviteter. Studien visar

att insatser borde satsas på elever och då främst på flickorna på de praktiska programmen. Då skillnaden i fysisk aktivitet mellan det praktiska och teoretiska programmet delvis kunde förklaras av mindre uppmuntran från föräldrar är skolgymnastik ett särskilt viktigt forum för att öka graden av fysisk aktivitet bland gymnasieelever (Westerstahl et al. 2005).

2.5 Ungdomar och sociala relationer

Det sociala nätverket är människors sociala relationer. Ett bristfälligt socialt nätverk har i studier visats vara förknippat med ökade hälsorisker (De Silva et al. 2005). En person med ett litet socialt nätverk har fem gånger förhöjd risk att dö i förtid och informella sociala nätverk har betydelse för den totala dödligheten och dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar. Näst efter hög ålder är ensamhet den största hälsorisken i vår tid (SOU, 1998).

Människan har ett grundläggande behov av tillhörighet och att duga i andras ögon, då detta bidrar till en positiv självbild. Att inte bli accepterad kan driva en individ till grupper som värderas negativt av omgivningen, eftersom det inom den gruppen finns större möjlighet att få en positiv självbild. Detsamma gäller för individer som inte får någon bekräftelse överhuvudtaget. De kan då sträva efter att bryta mot regler och normer som väcker starka reaktioner hos omgivningen för att få någon form av bekräftelse. När förväntningar på ett visst beteende delas av flera personer, uppstår en roll. Förväntningarna uppstår utifrån upprepade skeenden i det sociala samspelet. Om en person betar sig på ett visst sätt vid flera tillfällen skapar det förväntningar på att personen ska fortsätta bete sig på samma sätt. Det uppstår en tillskriven roll och det finns en risk att den tillskrivna rollen blir en självuppfyllande profetia, det vill säga att andras förväntningar även blir den enskildes förväntningar på sitt eget beteende (Nilsson, 1993).

Enligt Fuhrer och Stansfield (2002) rapporterar kvinnor fler nära personer i sina primära nätverk medan män rapporterar kvantitativt större sociala nätverk. Kvinnor har även tillgång till fler källor som kan ge känslomässigt stöd. En studie om kvinnors nätverkande visar att nätverksrelaterade aktiviteter har samband med förbättrad hälsa och ett ökat deltagande i lokalsamhället (Gustafsson-Larsson & Hammarström, 2000). SCB (2007) visar att det är vanligt att ha många bekanta i sitt bostadsområde och nästan alla barn känner sig trygga dagtid i bostadsområdet. En klar majoritet av eleverna, drygt 9 av 10, känner sig trygga i skolan (SOU, 2006).

Närmare hälften av eleverna i högstadiet och i gymnasiet ställer höga krav på sig själva i skolan. Andelen ökar markant med stigande ålder och är allra högst bland flickor i gymnasiet (SCB, 2007). Enligt en studie av Sweeting (1995) om könsskillnader i hälsa under barn- och ungdomsåren, har en stor del flickor som kommit in i puberteten tidigt en låg självkänsla medan en tidig pubertet hos pojkar kan medföra en hög självkänsla.

2.6 Ungdomar och psykosomatiska besvär

Att såväl hälsa som livsförutsättningar skiljer sig åt mellan män och kvinnor är idag allmänt känt, tillsammans med det faktum att kvinnor lever längre men är sjukare än män. Kvinnor tenderar att skatta sin hälsa lägre än män och det är främst yngre kvinnor som framträder i statistiken (Riksförsäkringsverket, 2004).

Psykosomatiska sjukdomar är kroppsliga sjukdomar som orsakas, förvärras eller vidmakthålls av psykiska förhållanden (Janlert, 2000). Det finns samband mellan psykosomatiska symtom

och olika former av psykisk ohälsa och de har visat sig vara stabila över tid. Psykosomatiska symtom är vanliga i barn- och ungdomsåren och hur barn och ungdomar hanterar symtom och sjukdomar beror på vilka copingstrategier de har (Engström, 1995). Coping är en persons förmåga att hantera stress. Copingstrategier kan vara att undvika de situationer som framkallar stress eller att omtolka situationer så att de upplevs som mindre krävande (Janlert, 2000).

SCB (2007) redovisar att flickor (10–18 år) har psykosomatiska besvär betydligt oftare än pojkar. Vissa besvär är dubbelt så vanliga bland flickor som bland pojkar. Som exempel kan nämnas att 11 procent av flickorna och 4 procent av pojkarna har ont i magen flera gånger i veckan, och 17 respektive 7 procent har huvudvärk flera gånger i veckan. Huvudvärk och sömnsvårigheter är vanligare bland de äldre flickorna än bland de yngre. I dessa avseenden finns inga ålderskillnader bland pojkarna. Danielson (2003) redovisar att huvudvärk, ryggont och yrsel ökar bland flickor med ökad ålder medan det bland pojkar inte går att se samma mönster. Det finns en signifikant skillnad mellan pojkar och flickor i 15-års ålder, där flickor rapporterar en högre andel psykosomatiska besvär avseende alla symtom utom ryggont.

2.7 Teoretisk utgångspunkt

Ett system är en uppsättning faktorer som står i relation till varandra (Katz & Kahn, 1966). Då faktorer som samtidigt påverkar hälsan ska studeras kan en systemteori användas för att göra sammanhangen mer lättbegripliga. Sociologisk systemteori utgår ifrån att samhällsstrukturen är ett socialt system som fungerar genom det beroende som finns mellan de olika delarna i systemet. Med systemteoretiskt tänkande utforskas delarna som tillsammans blir helheten (Bing, 2003). Den teoretiska utgångspunkten som använts i denna uppsats har hämtats från systemteori och Bronfenbrenners (1979) ekologiska systemteori, vilket anses överensstämma med denna undersökning, som studerar ungdomar som en del av en större helhet.

Bronfenbrenners (1979) utvecklingsekologiska systemteori bygger på samspelet mellan barn och miljö. Barnet både påverkar och påverkas av miljön den befinner sig i. De olika miljöerna är inte hierarkiskt ordnade utan ska snarare betraktas som sammanhängande strukturer, där alla miljöer påverkas av varandra. I den utvecklingsekologiska systemteorin ses barnet som aktivt och påverkbart. Den utvecklingsekologiska systemteorin förklarar samspelet mellan de olika systemen mikro, meso, exo och makro i samhället. I mikrosystemet möter barnet människor med speciella åsikter, temperament och personligheter i familjen, i skolan eller i kamratgruppen. Mesosystemet är ett system av mikrosystem, vilket är de relationer och kopplingar som finns mellan olika mikrosystem där barnet ingår. Exosystemet handlar om de relationer och kopplingar som finns mellan flera olika miljöer där barnet ingår i den ena men inte i den andra. Det kan då handla om föräldrarnas arbetsmiljö som påverkar barnets hemmiljö och därmed barnet. Exosystemet visar relationer och kopplingar från miljöer som påverkar barnet indirekt. Makrosystemet innefattar övergripande mönster av mikro- meso- och exosystem i en given kultur, subkultur eller annan vidare social kontext. Särskilt viktigt i makrosystemet är resurser och möjlighetsstrukturer och handlar om det som influerar föräldrar, lärare och för barnet signifikanta andra att medvetet eller omedvetet påverka barnet (Bronfenbrenner, 1979). Exempel på makrosystem är hur Sverige bedriver sin folkhälsopolitik.

Bronfenbrenner (1979) menar att miljöaspekter i barn och ungdomars utveckling bör studeras i de sammanhang de hör hemma. Eftersom barn och ungdomar står i ett intimt samverkande förhållande med sin omgivning får de inte studeras i situationer lösryckta från sitt

sammanhang. Ett barn hör aldrig bara till en miljö. De hör till många olika miljöer samtidigt – hemmet och familjen, förskolan/skolan, kamrater i hemmiljön, grannar, föräldrars vänner med mera. Vidare hör barnet till en stadsdel, ett bostadsområde som i sin tur är delar av större helheter.

I den utvecklingsekologiska systemteorin är aktiviteter, relationer och roller på mikronivån speciellt viktiga i barnets utveckling. Om det finns gemensamma, positiva känslor i en relation och om den är långvarig förstärks utvecklingspotentialen. I mesosystemens olika mikrosystem lever barnet med olika aktiviteter, relationer och roller. För att barnet ska utvecklas är det viktigt att det finns en balans mellan trygghet, förnyelse och variation mellan de olika miljöerna barnet vistas i. Det är bra om det finns breda kontaktytor mellan de olika miljöerna och att rollförväntningarna är sådana att barnet känner igen dem. För en god utveckling är det viktigt med variation, till exempel att umgås med kamrater av olika åldrar med etniska och kulturella skillnader och ideologiska olikheter (Bronfenbrenner, 1979). Det är relationerna som knyter samman de sociala systemen och som gör systembeteckningen användbar. Barn behöver en gradvis utvidgning av sitt sociala nätverk. När antalet deltagare i mikrosystemet ökar, ökar även möjligheterna för barnet att utveckla flera varaktiga, ömsesidiga relationer som i sig är utvecklingsstimulerande (Andersson, 2002).

När sociala relationer förändras på makronivå, på organisationsnivå genom de sociala band som finns mellan människor och på individnivå i relationerna mellan familjemedlemmar, och bekanta så påverkas hälsan. För att förstå sociala relationers betydelse för folkhälsan spelar begreppet socialt kapital en central roll och då inte bara på individnivå utan också för förståelsen av hur sociala strukturer fungerar för relationerna i lokalsamhället och bostadsområdet. Begreppet kan definieras som resultatet av de resurser som investerats av individer, grupper och organisationer för att utveckla goda sociala relationer som skapar tillit hos individerna. På det psykologiska planet är begreppet coping ett nyckelbegrepp för förståelsen av sambandet mellan sociala relationer, stress och hälsa. En copingmöjlighet för en individ är att söka hjälp från sitt sociala nätverk, i form av socialt stöd (SOU, 2000).

2.8 Sundbyberg

Sundbyberg är en kommun i Stockholm där varje bostadsområde har sin specifika karaktär med allt från villaområden till stadsdelar uppbyggda under miljonprogrammet. Centrala Sundbyberg och Lilla Alby utgör den äldsta och ursprungliga delen av Sundbyberg. Duvbo grundades som förstad till Stockholm längs Västeråsbanan och består till största del av villor. Området betraktas i relation till omgivande områden i Sundbyberg som ett bostadsområde för välbärgade. Hallonbergen är en stadsdel inom Sundbybergs kommun som byggdes som en del av miljonprogrammet. Bebyggelsen i Ör präglas av låghus och punkthus och är ett område populärt bland barnfamiljer (Ericsson, 1992). Rissne är ett omtyckt område bland barnfamiljer med låga husgrupper och gårdar. Ursvik en stadsdel i norra Sundbyberg och utgörs till största delen av villabebyggelse. Ursvik är ett känt skogsområde som kan utnyttjas för olika motionsaktiviteter (Gustafsson Figueroa et al. 2005).

Sundbybergs stads folkhälsoplanerare arbetar bland annat med drogförebyggande arbete med fokus på barn- och ungdomar i Sundbyberg. Sundbybergs stad arbetar hälsofrämjande och fokuserar på friskfaktorer som exempelvis att skapa förutsättningar för att utveckla positiva egenskaper och goda sociala relationer med fokus på barn och ungdomar. Detta sker genom att erbjuda meningsfulla fritidsaktiviteter, att stödja föräldrar i deras föräldraskap och att erbjuda attraktiva fysiska miljöer. Just nu arbetar Sundbybergs stad med en lokal

folkhälsorapport som ska vara klar hösten 2008. Sundbybergs stads folkhälsoarbete har i dagsläget ingen tydlig struktur, vilket är något som de försöker förbättra¹.

Det finns föreningar och frivilligorganisationer som arbetar för ungdomar och Stjärnjouren² som är en tjejjour i Sundbyberg är en av dem. Stjärnjouren bedrivs uteslutande av kvinnor och är en ideell feministisk förening som både är religiöst och partipolitiskt obunden. Med feminism menar Stjärnjouren att de erkänner att det finns ett kvinnoförtryck i samhället och att de arbetar för att göra något åt det genom att stärka unga kvinnor och skapa positiva miljöer för dem. Stjärnjourens mål är skapa levande nätverk i Sundbyberg och i längden ett mer jämlikt samhälle. Stjärnjouren bedriver utåtriktad verksamhet som bland annat innebär klassrumsbesök och tjejgrupper och bedriver sedan 2005 även telefon- och mailjour³.

Stjärnjouren ska under vårterminen 2008 skapa en handbok för andra tjejjourer. Genom att kartlägga hur ungdomarna i Sundbybergs skolor mår och ta fram vilka faktiska problem som finns i kommunen kan åtgärder som hjälper ungdomarna lättare arbetas fram. Projektet ska även resultera i en webbaserad erfarenhetsbank som medarbetare från olika jourer kan fylla på vartefter. Stjärnjouren har gett författarna till denna uppsats uppdraget att genomföra kartläggningen av hur ungdomar i Sundbyberg mår idag⁴.

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet var att kartlägga skillnader i självskattad hälsa och hälsorelaterade faktorer mellan pojkar och flickor samt mellan högstadiet och gymnasiet i Sundbybergs kommun som underlag för verksamhetsplaneringen inom tjejjouren i Sundbyberg samt i andra kommuner.

1 Vilka skillnader i livsstil finns i högstadiet och gymnasiet mellan pojkar och flickor?

2 Vilka skillnader i sociala relationer finns i högstadiet och gymnasiet mellan pojkar och flickor?

3 Vilka skillnader i självskattad hälsa finns i högstadiet och gymnasiet mellan pojkar och flickor?

4 MATERIAL OCH METOD

I denna studie har tvärsnittstudie valts som design och insamlingen av data har skett genom en enkät. Kvantitativ metod har använts då resultatet ska vara generaliserbart utifrån en mindre grupp (Eliasson, 2006). Resultaten från enkätundersökningen ska generaliseras till ungdomar i hela Sverige då Stjärnjouren kommer att använda resultaten i handboken.

¹ Muntligt samtal med Karin Hägglund på Sundbybergs stad 2008-05-07

² www.stjärnjouren.nu 2007-11-29

³ Muntliga samtal med Stjärnjouren och projektledaren Sara Bäckström, under perioden 2007-11-29-2008-04-07

⁴ Muntligt samtal med Stjärnjouren och projektledaren Sara Bäckström under perioden 2007-11-29-2008-04-07

4.1 Urval och avgränsningar

Studien avsågs gälla årskurserna sju till nio i högstadiet och årskurs ett till tre i gymnasiet i Sundbyberg. Årskurs nio och två har exkluderats då dessa årskurser under samma tidsperiod medverkat i andra enkätundersökningar. På grund av detta är urvalet baserat på elever från årskurs sju och åtta i högstadiet och elever i årskurs ett och tre i gymnasiet. I Sundbybergs kommun finns det två högstadieskolor och två gymnasieskolor. I dessa skolor har parallellklasserna a och b i varje aktuell årskurs valts ut att delta i enkätundersökningen, det vill säga totalt 16 klasser, tabell 1. Urvalet har begränsats till två parallellklasser i varje årskurs och skola för att materialet inte ska bli för stort. Av kommunens två gymnasieskolor är den ena ett praktiskt gymnasium med inriktningar som exempelvis fordon och frisör. Den andra gymnasieskolan är en skola med främst samhällsvetenskapliga inriktningar, som till exempel ekonomi och företagande och juridik. Eleverna som deltagit i enkätundersökningen kommer från olika bostadsområden i Sundbyberg samt från olika delar av Stockholm.

Tabell 1. Undersökningsgrupp i högstadiet och i gymnasiet

	Antal	Procent (%)
Årskurs 7	95	23
Årskurs 8	116	28
Årskurs 1	115	28
Årskurs 3	91	22
Totalt	416	100

4.2 Utformning av enkät

Då den utvecklingsekologiska systemteorin förklarar samspelet mellan olika miljöer i samhället har frågeställningarna utformats för att kunna besvara så breda områden som möjligt. Med utgångspunkt i den utvecklingsekologiska systemteorin och uppsatsens frågeställningar om livsstil, sociala relationer och självskattad hälsa har enkätens frågor och svarsalternativ utarbetats. Fritidssysslor, alkoholvanor och sex- och samlevnad är indikatorer som använts som mått för att besvara frågeställningen om livsstil. Sociala nätverk, trygghet, normer och beteenden är indikatorer som använts som mått för att besvara frågeställningen om sociala relationer. Indikatorerna psykosomatiska besvär, allmänt hälsotillstånd och självkänsla har använts som mått för att besvara frågeställningen om självskattad hälsa. Ungdomsstyrelsens enkät Unga med attityd (2007), Danielsons enkät Svenska skolbarns hälsovanor 2001/02 (2003) och SOUs enkät Barns och ungdomars välfärd (2001) har även legat till grund för utformningen av enkäten.

Enkäten bestod av 24 frågor och innehöll frågor om bland annat bakgrund, fritidsaktiviteter, trygghet, hälsotillstånd, sex- och samlevnad och beteende, bilaga 1. Frågor om sex- och samlevnad och alkohol anses vara känsliga frågor och är placerade i slutet av enkäten. Eleven har då svarat på merparten av frågorna ifall han/hon väljer att inte svara på delen med de känsliga frågorna (Bell, 2006). I bakgrundsdelens består frågorna av sakfrågor som till exempel kön och bostadsområde. Frågorna behandlar faktiska förhållanden om hur det faktiskt förhåller sig, inte hur respondenten anser det vara. Resterande delen av enkäten består av både frågor om faktiska förhållanden och attityd- och åsiktsfrågor som kunde besvaras utifrån fyra till sex olika svarsalternativ (Trost, 2001). Då negationer i frågor ökar risken för att den som ska svara missförstår frågan (Eliasson, 2006) har frågorna i enkäten i största möjlighet formulerats utan negationer.

Ett test har genomförts för att minimera osäkerheten kring frågorna och dess svarsalternativ. Testgruppen bestod av sex pojkar och flickor i åldern 14-18 år som skulle ha kunnat ingå i undersökningsgruppen. Testgruppen besvarade enkäten och kom med förslag till förbättringar för att öka chansen till fler ifyllda enkäter och tillförlitliga svar (Eliasson, 2006). De konstaterade hur lång tid det kan ta att fylla i enkäten, om alla instruktioner var tydliga och om eventuella frågor kunde strykas då de inte gav någon användbar information. Efter det utförda testet förbättrades enkäten utifrån de problem och missuppfattningar som uppstod, som exempelvis svarsalternativ med otydliga formuleringar och frågor där det saknades betydelsefulla svarsalternativ (Bell, 2006).

4.3 Datainsamling

En enkät har använts då flera olika områden studerades och ett stort antal svar skulle samlas in på ett relativt snabbt och förhållandevis ekonomiskt sätt. Då undersökningen riktar sig till ungdomar är det lämpligt att söka upp dem på den arena där de spenderar större delen av sin tid, det vill säga skolan. För att underlätta insamlandet av enkäterna samt att minimera risken för ett stort bortfall har rektorer och lärare gett sitt tillstånd och uppmuntrat eleverna att delta i undersökningen (Eliasson, 2006).

Enkäten kompletterades med ett missivbrev. Missivbrevet har skrivits på ett språk riktat till ungdomar och innehöll en beskrivning av undersökningens syfte, vad som kommer att ske med resultaten, att deltagarna är anonyma, att deltagandet är frivilligt samt att svaren kommer att behandlas anonymt, bilaga 2. I missivbrevet uppmanades eleverna att höra av sig till författarna via e-post eller telefon med eventuella frågor kring enkäten (Bell, 2006). Flera av eleverna som ingick i studien var under 15 år. Ett brev angående samtycke skickades därför ut till föräldrar med barn under 15 år (Vetenskapsrådet, 2002). Adresser till föräldrarna fick Stjärnjouren tillgång till av rektorerna på skolorna. Stjärnjouren sammanställde brevet som skickades till samtliga föräldrar en vecka innan enkäten skulle lämnas ut. I brevet stod det under vilken period undersökningen skulle ske, syftet med undersökningen, att det var frivilligt och att de kunde vända sig till Stjärnjouren om de inte ville att deras barn skulle delta i undersökningen, bilaga 3.

Sundbybergs stads folkhälsoplanerare var förmedlare i kontakten med skolorna och datainsamlingen utfördes av projektledaren på Stjärnjouren samt några frivilligarbetare. Då författarna till uppsatsen inte själva hade möjlighet att lämna ut enkäterna utformades en mall till personerna som skulle lämna ut enkäten, bilaga 4. Syftet med mallen var att den skulle bidra till att enkätutdelningen skedde så konstant som möjligt i alla klasser. Mallen beskriver vad de som delar ut enkäten bör säga och inte säga. Mallen kan också öka graden av tillförlitlighet och graden av standardisering (Trost, 2001).

Enkäten lämnades ut på grundskolorna och gymnasieskolorna i Sundbyberg personligen av Stjärnjouren. Utdelarna av enkäten hade i varje klass en halvtimme till sitt förfogande. Lärarna fick under tiden lämna klassrummet då eleverna kanske skulle känna sig besvärade av att ha sin lärare närvarande. Samtliga klassrumsträffar genomfördes efter den förskrivna mallen för datainsamlingen. Eleverna blev upplysta om undersökningens syfte, att det var frivilligt att delta och att det var en anonym undersökning samt att de fick avbryta när de ville. Eleverna fick information om att det skulle ta ungefär 15 minuter att fylla i enkäten och att de fick ställa frågor om det var någonting de inte förstod. När eleverna var klara med enkäten samlades enkäterna in i ett kuvert. Eleverna fick information om vilka som skulle analysera

enkäterna och resultaten och att enkäterna efter genomförd analys skulle förstöras så att ingen obehörig person skulle kunna få tillgång till dem.

4.4 Bortfall

Enligt Trost (2001) är en svarsfrekvens på 50 till 75 procent ett godtagbart resultat. En bortfallsanalys bör genomföras trots en hög svarsfrekvens och genomförs enklast genom att jämföra studiematerialet med det ursprungliga urvalet. Det ursprungliga urvalet är hur många elever som går i respektive årskurs. Studiens externa bortfall innefattade de personer som av olika anledningar inte närvarade vid det lektionstillfälle undersökningen ägde rum samt de elever som närvarade på lektionen men valde att inte delta i undersökningen. Internt bortfall innebär att svar saknas på någon viss fråga i enkäten. I denna studie sattes en gräns på att minst 75 procent av frågorna skulle vara besvarade (Trost, 2001). Nio enkäter exkluderades på grund av detta.

Total svarsfrekvens i denna studie är 78 procent. En bortfallsanalys har genomförts för att jämföra om det eventuellt finns några skillnader mellan antal elever i urvalet och svarsfrekvensen i högstadiet och i gymnasiet. Bortfallet är beräknat utifrån en hopslagning av årskurserna sju och åtta i högstadiet och årskurserna ett och tre i gymnasiet. Det externa bortfallet är totalt 22 procent och bortfallsanalysen visar att bortfallet i gymnasiet är relativt högt jämfört med högstadiet, tabell 2.

Tabell 2. Antal elever, antal svar och externt bortfall i högstadiet och i gymnasiet

	Elever Antal	Svar Antal	Bortfall Antal	Bortfall Procent (%)
Högstadiet	210	172	38	18
Gymnasiet	206	151	55	27
Totalt	416	323	93	22

4.5 Statistisk analys

Data har matats in i statistikprogrammet SPSS, version 16.0. Genom kodning av enkätsvaren i SPSS blev materialet tillgängligt för analys i tabeller vilket gjorde resultatet tolkbart. Data måste vara kvantifierbar för att kunna användas i SPSS (Wahlgren, 2005). De olika årskurserna har grupperats till enbart högstadiet och gymnasiet. För att få högre säkerhet i resultatet har alternativ på frågor med fler än två svarsalternativ slagits ihop till två alternativ. Exempelvis har svarsalternativen "alltid" och "oftast" på frågan *om du undviker genvägar* grupperats till "jag undviker alltid genvägar" och alternativen "ibland" och "sällan/aldrig" till "jag undviker aldrig genvägar". Frågor med fem svarsalternativ som "mycket bra", "bra", "någorlunda", "dåligt" och "mycket dåligt" har grupperats till två alternativ där "mycket bra" och "bra" har slagits ihop till alternativet "bra" och "någorlunda", "dåligt" och "mycket dåligt" till alternativet "dåligt". Samtliga omkodningar finns i bilaga 5.

4.6 Etiska överväganden

Etiska principer har till syfte att ge normer för förhållandet mellan författarna och undersökningsdeltagare. De etiska principerna kan konkretiseras i fyra huvudkrav på författarna. Kraven är informationskravet, samtyckeskravet, anonymitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002).

Informationskravet har uppfyllts genom att författarna har informerat eleverna om studiens syfte och vilka villkor som gäller för deras deltagande. Eleverna har upplysts om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt att avbryta sin medverkan. Genom missivbrev, brev till föräldrar vars barn var under 15 år och en muntlig presentation har information om undersökningens syfte nått eleverna. Samtyckeskravet innebär att eleverna har rätt att själva bestämma på vilka villkor de deltar (Vetenskapsrådet, 2002). Samtyckeskravet i studien uppfylls genom ett missivbrev samt ett brev med förfrågan om samtycke till föräldrar med barn under 15 år. Samtycket har medgivits vid enkätundersökningen då respondenten har lämnat in sin ifyllda enkät (Datainspektionen, 2003). Anonymitetskravet och nyttjandekravet har uppfyllts genom att eleverna har blivit informerade om att deras medverkan är anonym och att resultaten enbart kommer att användas av Stjärnjouren och författarna till uppsatsen (Vetenskapsrådet, 2002).

5 RESULTAT

De resultat som visat störst skillnad mellan könen och störst skillnad mellan högstadiet och gymnasiet redovisas i tabeller och text, övriga resultat redovisas i bilaga 6. En analys av bakgrundsvariablerna visar att 40 procent av eleverna inte är boende i Sundbyberg. Av de elever som inte är boende i Sundbyberg, går 35 procent i gymnasiet. Majoriteten av i eleverna i högstadiet bor i Rissne. Könsfördelningen är ungefär lika i de olika bostadsområdena i både högstadiet och gymnasiet, bilaga 6.

5.1 Skillnader i livsstil mellan pojkar och flickor

Indikatorer som använts för att mäta skillnader i livsstil mellan könen är fritidssysslor, alkoholvanor och sex- och samlevnad. Den första indikatorn, fritidssysslor, visar att det är fler elever som idrottar regelbundet i högstadiet än i gymnasiet. En könsskillnad kunde utläsas i både högstadiet och gymnasiet. I högstadiet idrottar fler flickor regelbundet medan det i gymnasiet är fler pojkar som idrottar regelbundet. Könsskillnaden är tydligast i gymnasiet, tabell 3.

Tabell 3. Antal och andel pojkar och flickor som idrottar respektive inte idrottar regelbundet i högstadiet och i gymnasiet (n= 305)

		Idrottar i klubb regelbundet		Idrottar inte i regelbundet klubb	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	61	69	28	31
	Flicka	53	74	19	26
Gymnasiet	Pojke	36	55	29	45
	Flicka	25	32	54	68

Av eleverna som idrottar, men som inte är medlemmar i klubb eller förening, är det fler pojkar än flickor som tränar regelbundet varje vecka både i högstadiet och i gymnasiet. Samtliga elever går sällan eller aldrig på kulturella tillställningar som exempelvis teater, museum och konserter. Större delen av eleverna i högstadiet och i gymnasiet använder sig av Internet för att surfa och delta i olika forum flera gånger i veckan. I gymnasiet är det fler pojkar än flickor som använder sig av Internet regelbundet. Bland eleverna i högstadiet är

resultatet lika för båda könen. Att gå på fritidsgård och ungdomens hus eller liknande är inte vanligt vare sig bland pojkar eller flickorna i högstadiet eller i gymnasiet, bilaga 6.

Den andra indikatorn, alkoholvanor, visar att majoriteten av eleverna i både högstadiet och gymnasiet inte har druckit så mycket alkohol att de blivit redlöst fulla den senaste månaden. Några betydande könsskillnader kunde inte utläsas vare sig i högstadiet eller i gymnasiet, bilaga 6. Övervägande delen av pojkarna och flickorna i högstadiet har inte druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter, tabell 4. Det är en högre andel elever i gymnasiet än i högstadiet som uppgett att de druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter. Av gymnasieeleverna var det ungefär en fjärdedel av flickorna och pojkarna som svarat att de druckit så mycket alkohol att de gjort något de ångrat dagen efter, tabell 4.

Tabell 4. Antal och andel pojkar och flickor som har druckit så mycket alkohol/inte druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter (n= 320)

		Har druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter		Har inte druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	4	4	89	96
	Flicka	3	4	74	96
Gymnasiet	Pojke	19	28	49	72
	Flicka	21	25	61	75

Den tredje indikatorn, sex- och samlevnad, visar att flertalet av pojkarna och flickorna i högstadiet inte haft samlag medan majoriteten av pojkarna och flickorna i gymnasiet har haft samlag. Den genomsnittliga debutåldern för samlag i gymnasiet är 15 år eller äldre för båda könen, bilaga 6. I högstadiet och i gymnasiet är det en högre andel flickor än pojkar som haft sex fastän de känt att de inte ville, tabell 5.

Tabell 5. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som haft sex fastän de känt att de inte ville (n=145)

		Haft sex fastän de känt att de inte ville		Haft sex och känt att de ville	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	4	19	17	81
	Flicka	3	38	5	62
Gymnasiet	Pojke	7	12	49	88
	Flicka	21	35	39	65

Det är fler pojkar än flickor både i högstadiet och i gymnasiet som anser sig ha tillräckliga kunskaper om onani, det manliga könet och sex och samlevnad. I högstadiet och i gymnasiet är det fler flickor än pojkar som uppger att de har tillräckliga kunskaper om det kvinnliga könet. I högstadiet är det fler pojkar än flickor som anser sig ha tillräckliga kunskaper om preventivmedel och könssjukdomar. I gymnasiet är det fler flickor än pojkar som anser sig ha tillräckliga kunskaper om preventivmedel och könssjukdomar, bilaga 6

5.2 Skillnader i sociala relationer mellan pojkar och flickor

Indikatorer som använts för att mäta skillnader i sociala relationer mellan könen är, trygghet, sociala nätverk, beteenden och normer. Den första indikatorn, trygghet, visar att det finns en könsskillnad i högstadiet och i gymnasiet när det handlar om att känna sig trygg i miljöerna ute på stan och i tunnelbanan. Könsskillnaden är tydligast i gymnasiet, där en högre grad flickor än pojkar uppgav att de aldrig känner sig trygga på stan. Det var även fler flickor än pojkar i högstadiet och i gymnasiet som kände sig otrygga i tunnelbanan. Könsskillnaden var mest markant i gymnasiet där sex gånger fler flickor än pojkar uppgav att de aldrig känner sig trygga i tunnelbanan, tabell 6.

Tabell 6. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig känner sig trygga ute på stan eller i tunnelbanan

		Alltid trygg		Aldrig trygg	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Ute på stan (n=316)					
Högstadiet	Pojke	76	82	17	18
	Flicka	61	81	14	19
Gymnasiet	Pojke	66	97	2	3
	Flicka	65	81	15	19
I tunnelbanan (n= 316)					
Högstadiet	Pojke	67	72	26	28
	Flicka	43	58	31	42
Gymnasiet	Pojke	64	94	4	6
	Flicka	31	64	29	36

Nästan samtliga elever känner sig trygga i hemmet, i sitt bostadsområde och i skolan. Resultatet visar inte på någon skillnad mellan könen vare sig i högstadiet eller i gymnasiet. Majoriteten av pojkarna och flickorna i högstadiet och i gymnasiet avstår aldrig från att gå ut ensamma av rädsla för att bli rånade eller trakasserade. Det är något fler flickor än pojkar som avstår från att gå ut av rädsla för att bli rånade eller trakasserade, bilaga 6. På frågan om vad eleverna gör när de går hem sent är det övervägande fler flickor än pojkar i gymnasiet som uppgett att de aldrig går hem som vanligt som om det vore mitt på dagen, tabell 7.

Tabell 7. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet respektive gymnasiet som alltid eller aldrig går hem som vanligt som om det vore mitt på dagen

		Alltid		Aldrig	
		Antal	Procent(%)	Antal	Procent (%)
Går hem som vanligt (n= 315)					
Högstadiet	Pojke	84	89	10	11
	Flicka	50	67	25	33
Gymnasiet	Pojke	65	99	1	1
	Flicka	48	60	32	40

I både högstadiet och i gymnasiet är det fler flickor än pojkar som ringer någon som får komma och hämta eller möta på vägen när de ska hem sent, eller pratar i mobiltelefon tills de är hemma. Det är till största delen flickor i både högstadiet och gymnasiet som undviker genvägar när de går hem sent på kvällen. Det är framför allt flickor i gymnasiet som väljer att ta en taxi då de ska hem sent på kvällen är. Det är få elever i högstadiet och i gymnasiet som har självförsvarsspray eller dyligt när de går hem sent på kvällen, bilaga 6.

Den andra indikatorn, sociala nätverk, visar att det för både pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet är vanligt att prata med en kamrat när de mår dåligt eller har problem, bilaga 6. Det är fler pojkar än flickor i högstadiet som inte har någon att dela sina tankar med eller anförtro sig åt. I gymnasiet kan ingen könsskillnad utläsas. En jämförelse mellan pojkar i högstadiet och i gymnasiet visar att det är fler pojkar i högstadiet som inte har någon att dela sina tankar med eller anförtro sig åt, tabell 8.

Tabell 8. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och gymnasiet som har eller inte har någon att dela sina tankar och funderingar med och någon att anförtro sig åt (n=317)

		Har någon att dela sina tankar med		Har inte någon att dela sina tankar med	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	53	59	38	41
	Flicka	65	87	10	13
Gymnasiet	Pojke	63	93	5	7
	Flicka	77	93	6	7

Den tredje indikatorn, beteende, visar att det både i högstadiet och i gymnasiet är dubbelt så många flickor än pojkar som uppgett att de känner sig stressade av saker som händer i deras liv. En jämförelse mellan högstadiet och gymnasiet visar att det är fler elever i gymnasiet än i högstadiet som känner sig stressade av saker som händer i deras liv, bilaga 6. Resultatet visar att det är tre gånger fler pojkar än flickor i högstadiet som anser att de skulle kunna skada en person de blir arg på. Resultatet för gymnasiet visar liknande siffror. I både högstadiet och i gymnasiet är det fler pojkar än flickor som brukar skolka fastän de vet att de inte får, tabell 9.

Tabell 9. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och gymnasiet som instämmer/inte instämmer i påståendena ”om jag blir arg på någon kan det hända att jag skadar honom/henne” och ”jag brukar skolka även fast jag vet att jag inte får”

		Instämmer		Instämmer inte	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Skada vid ilska (n=322)					
Högstadiet	Pojke	37	39	58	61
	Flicka	9	12	68	88
Gymnasiet	Pojke	21	31	47	69
	Flicka	11	13	71	87
Brukar skolka (n=322)					
Högstadiet	Pojke	25	26	70	74
	Flicka	15	18	61	82
Gymnasiet	Pojke	38	56	30	44
	Flicka	33	40	50	60

Den fjärde indikatorn, normer, visar att det är fler flickor än pojkar i gymnasiet som anser att det inte spelar någon roll vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll. I högstadiet anser majoriteten av flickorna och något färre pojkar att båda föräldrarna bör ha lika mycket ansvar för barnen. I högstadiet är det fler pojkar än flickor som uppgett att de har höga krav på sig själva. Resultatet för gymnasiet visar att det är fler flickor än pojkar som uppgett att de har höga krav på sig själva, bilaga 6.

5.3 Skillnader i självskattad hälsa mellan pojkar och flickor

Indikatorer som använts för att mäta skillnader i självskattad hälsa mellan könen är psykosomatiska besvär, allmänt hälsotillstånd och självkänsla. Den första indikatorn, psykosomatiska besvär, visar att det finns markanta könsskillnader i både gymnasiet och högstadiet bland alla psykosomatiska besvär förutom om att känna sig trött och sliten, bilaga 6. Det är dubbelt så många flickor än pojkar i både högstadiet och gymnasiet som ofta känner sig nere. I högstadiet och i gymnasiet är det fler flickor än pojkar som ofta har huvudvärk, tabell 10.

Tabell 10. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som har känt sig nere och haft huvudvärk det senaste halvåret

		Ofta		Aldrig	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Känt dig nere (n=319)					
Högstadiet	Pojke	18	19	75	81
	Flicka	33	43	43	57
Gymnasiet	Pojke	18	26	50	74
	Flicka	44	54	38	46
Huvudvärk (n= 319)					
Högstadiet	Pojke	26	28	68	72
	Flicka	34	45	42	55
Gymnasiet	Pojke	20	30	48	70
	Flicka	48	59	33	41

Den andra indikatorn, allmänt hälsotillstånd, visar att majoriteten av pojkarna i både högstadiet och gymnasiet anser sig ha en god hälsa. Resultatet visar en markant könsskillnad bland de elever som inte uppfattar sin hälsa som god. I högstadiet är det två gånger fler flickor än pojkar som inte anser sig ha ett bra allmänt hälsotillstånd och i gymnasiet är det tre gånger fler flickor än pojkar som inte anser sig ha ett bra allmänt hälsotillstånd. Av eleverna i gymnasiet är det främst flickorna som anser att de har ett dåligt allmänt hälsotillstånd, tabell 11.

Tabell 11. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser sig ha ett bra eller dåligt allmänt hälsotillstånd (n=320)

		Bra hälsotillstånd		Dåligt hälsotillstånd	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	83	88	11	12
	Flicka	56	73	20	27
Gymnasiet	Pojke	56	84	11	16
	Flicka	40	48	43	52

Den tredje indikatorn, självkänsla, visar att det i både högstadiet och gymnasiet är fler flickor än pojkar som känner att de inte duger, att de aldrig är nöjda med sig själva och att de aldrig är nöjda med sitt utseende, bilaga 6.

En analys om sambandet mellan allmänt hälsotillstånd och att idrotta regelbundet i klubb eller förening visar att elever som idrottar regelbundet i klubb har en bättre allmän hälsa än de elever som inte idrottar regelbundet i klubb. Pojkar som inte idrottar regelbundet uppger i högre grad en sämre allmän hälsa än vad flickor som inte idrottar regelbundet gör, tabell 12.

Tabell 12. Andel pojkar och flickor som idrottar/inte idrottar och som har god allmän hälsa/dålig allmän hälsa

		God allmän hälsa Andel (%)	Dålig allmän hälsa Andel (%)
Idrottar	Pojke	69	31
regelbundet	Flicka	60	40
Idrottar inte	Pojke	30	70
regelbundet	Flicka	38	62

6 DISKUSSION

6.1 Metoddiskussion

Tvärsnittstudie valdes som design i uppsatsen då en specifik population skulle undersökas vid en viss tidpunkt. Då enkätens resultat skulle vara generaliserbart utifrån en mindre grupp valdes kvantitativ metod som arbetsätt. Eftersom urvalet var begränsat kan det vara svårt att generalisera resultaten till samtliga ungdomar i Sverige, men är förhållandena lika mellan studieobjektet och situationerna som resultatet ska generaliseras till, är det troligt att resultaten är överförbara. Resultatet kan därför troligtvis generaliseras till ungdomar i andra större städer i årskurserna sju och åtta i högstadiet och ett och tre i gymnasiet.

Eftersom studien var tidsbegränsad och skulle samla in ett stort material om ungdomars attityder och beteenden ansågs en enkätundersökning som den mest ekonomiska och minst tidskrävande arbetsmetoden. Hade enkätundersökningen kombinerats med fokusgrupper hade det kanske lett till mer konkreta svar på frågeställningarna. Svagheter med urvalet var att det var begränsat då endast två parallellklasser från varje årskurs deltog i enkätundersökningen. I studien har årskurs nio i högstadiet och årskurs två i gymnasiet exkluderats då Sundbybergs kommun inte ville att de skulle delta på grund av att kommunen skulle gå ut med Stockholmsenkäten till dessa årskurser vid samma tidpunkt. Ett medverkande i även denna enkät skulle kunna leda till att eleverna valt att inte delta på grund av medverkan i ett stort antal enkäter på kort tid.

Samtliga frågor i enkäten är inte applicerbara i hela landet, frågan *"Om du känner dig trygg i tunnelbanan"* går till exempel bara att applicera i Stockholm, då det inte finns tunnelbana i några andra städer i landet. Frågan om *"Har du hört talas om följande organisationer innan du fyllde i enkäten"* går inte heller att applicera i hela landet då alternativet Stjärnjouren är en lokal organisation i Sundbyberg

Den låga svarsfrekvensen på frågor som innefattat svarsalternativet fritidsgård kan bero på att de elever som är äldre inte utnyttjar denna verksamhet. Delfrågorna i enkäten kunde ha fått en högre svarsfrekvens om frågorna numrerats med a, b, c och så vidare. Att numrera delfrågorna kunde ha inneburit att det blivit lättare att följa med i enkäten och då inte missa någon delfråga. En svaghet beträffande ämnet alkohol i denna studie är att den inte inkluderade en fråga om eleverna någonsin har druckit alkohol. Utifrån resultatet går det inte att utläsa om och hur många av eleverna som aldrig har druckit alkohol då frågorna om alkohol inte gav ett sådant alternativ. Eftersom det finns signifikanta samband mellan skyddat samlag och sex och samlevnadsutbildning (Mueller et al. 2007) borde enkäten ha innefattat en fråga om och hur eleverna skyddar sig vid samlag.

För att få en hög svarsfrekvens bör negationer, som exempelvis inte och aldrig undvikas i frågorna. Negationer ökar risken för att den som ska svara missförstår frågan, något som i slutändan går ut över undersökningens validitet. En fråga som är formulerad utan negationer missförstås sällan (Eliasson, 2006). Enkäten innehåller negationer i två frågor ”*Du går aldrig ensam på kvällen*” och ”*Du går inte ut på kvällen*”, dessa kan ha lett till missförstånd och feltolkningar av frågan, vilket i sin tur kan ha påverkat resultatets validitet. Eftersom samtliga frågor är nykonstruerade och inte tidigare blivit testade har ett test av enkäten genomförts för att öka validiteten. Säkerheten i studien kunde ha blivit högre ifall det hade funnits tid till att genomföra en regelrätt pilotstudie. En svaghet med enkätens reliabilitet är att enkäten innehåller flertalet frågor som kräver att eleverna bildar en egen uppfattning. Exempelvis på frågan ”*Tycker du att du har tillräckligt med kunskap om följande frågor om sex?*” är det upp till den enskilde eleven att avgöra vad tillräckligt med kunskap om sex innebär. För att få en hög reliabilitet ska undersökningen vara stabil och då inte utsättas för slumpinflenser. Reliabiliteten kan påverkas på ett positivt sätt genom till exempel att alla respondenter genomför undersökningen samtidigt i likadan miljö (Trost, 2001). I strävan efter hög reliabilitet har klassrumsbesöken skett vid ungefär samma tidpunkt på dagen under en veckas tid. En svaghet kan då vara att alla elever inte fick enkäten samma dag och de elever som fick enkäten först kan ha påverkat dem som fick den sist. Studiens objektivitet anses som hög då författarna har ansträngt sig för att inte ha sakfel vid återgivning av källornas innehåll korrekt och inte heller snedvridit faktaunderlaget genom värdeladdade ord. Vad som kan ha påverkat objektiviteten är att en av författarna är uppvuxen i Sundbyberg och arbetar ideellt på Stjärnjouren.

Det finns flera fördelar med att personligen lämna ut enkäten till eleverna. Det blir lättare att skapa en samarbetsinställning och den som lämnar ut enkäten kan förklara undersökningens syfte samt svara på eventuella frågor kring enkäten. En annan fördel med att personligen lämna ut enkäten är att den blir ifylld på en gång (Bell, 2006). Då författarna till uppsatsen inte deltog i datainsamlingen konstruerades en mall för att insamlingen av enkäten skulle ske så konstant som möjligt. Det går dock inte med säkerhet att veta om personerna som utförde datainsamlingen följde den förskrivna mallen.

En svaghet med bortfallet är att det endast går att genomföra en begränsad bortfallsanalys. Analysen visar att bortfallet i gymnasiet är relativt högt jämfört med i högstadiet. Den höga bortfallsfrekvensen i gymnasiet kan förklaras av att det är mer accepterat att skolka i gymnasiet än i högstadiet. Eleverna i gymnasiet kan ha valt att inte närvara på lektionstillfället eftersom de fått information om att en enkät skulle genomföras. En bortfallsanalys av eventuella könsskillnader kunde inte utföras då information om könsfördelning i det ursprungliga urvalet inte fanns tillgängligt. Bortfallsanalysen visar därför endast antal elever som inte medverkat. En svaghet med resultatanalysen är att det inte fanns tid till att undersöka eventuella samband mellan alla variabler.

6.2 Resultatdiskussion

6.2.1 Livsstil

Danielsons studie (2003) visade att 68 procent av eleverna i åldern 10-18 år idrottar regelbundet i klubb eller förening. Författarnas resultat visar att det är mer än 68 procent som idrottar i högstadiet medan det i gymnasiet är betydligt färre som idrottar. En könsskillnad kunde utläsas i både högstadiet och gymnasiet, könsskillnaden är tydligast i gymnasiet där det är fler pojkar som idrottar regelbundet. Studien av Westerstahl med flera (2005) har studerat

grad av fysisk aktivitet kopplad till teoretiska och praktiska program i gymnasiet. De kom fram till att elever, främst flickor, som går på praktiska program har en lägre grad av fysisk aktivitet. Den låga graden av fysisk aktivitet bland gymnasieeleverna i denna studie kan möjligtvis förklaras av att den ena deltagande gymnasieskolan är ett praktiskt gymnasium.

Keresztes med flera (2008) har studerat sociala influenser och dess påverkan på barns fritid och fritidens aktivitetsgrad och om det finns några könsskillnader. De kom fram till att regelbundna fritidsaktiviteter är en vanlig del av barns livsstil men att fritidsaktiviteterna minskar under ungdomsåren och då särskilt bland flickor. Resultaten från vår studie kan förklaras av att pojkar och flickor under ungdomsåren söker sig till olika miljöer för att på olika sätt utvidga sina sociala nätverk och sociala relationer eller att det inte finns tillräckligt med stöd från personer i elevernas mikrosystem. Samtliga elever går sällan eller aldrig på kulturella tillställningar vilket kan förklaras av att kulturella tillställningar är kostsamt och att elevernas ekonomi är begränsad. I relation till den utvecklingsekologiska systemteorin bör eleverna söka sig till nya miljöer för den personliga utvecklingen.

Nästan samtliga elever i högstadiet och i gymnasiet använder sig av Internet flera gånger i veckan. I gymnasiet är det fler pojkar än flickor som använder sig av Internet regelbundet. Det regelbundna användandet kan förklaras av att Internet idag ett vanligt sätt att kommunicera och söka information med. Att gå på fritidsgård och ungdomens hus eller liknande är inte vanligt vare sig bland pojkarna eller flickorna i högstadiet eller i gymnasiet. Fritidsgårdarna i landet blir färre och får en allt snävare budget på grund av förändringar i makrosystemet, vilket kan medföra att ungdomarna umgås på annat sätt. Gymnasieeleverna kan vara för gamla för att fortsätta utnyttja verksamheten och har kanske sökt sig vidare till andra miljöer för variation och förnyelse.

Majoriteten av eleverna i både högstadiet och gymnasiet har inte druckit så mycket alkohol att de blivit redlöst fulla den senaste månaden. Några betydande könsskillnader vare sig i högstadiet eller i gymnasiet kunde inte utläsas. Enligt Lilja och Larsson (2003) kan en tidig alkoholdebut och hög alkoholkonsumtion leda till problemdrickande senare i livet. Resultaten från vår studie kan tolkas positivt då majoriteten av eleverna inte har en hög alkoholkonsumtion, vilket kan förklaras av att eleverna har ett utvecklat socialt nätverk och stöd från det omgivande samhället som då kan minska det riskfyllda beteendet (Berg-Kelly et al. 1997). Övervägande delen av pojkarna och flickorna i högstadiet har inte heller druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter. I gymnasiet är det dock något fler elever som uppger att de druckit så mycket alkohol att de gjort saker de ångrat dagen efter. Av gymnasieeleverna är det ungefär en fjärdedel av flickorna och pojkarna som svarat att de har druckit så mycket alkohol att de gjort något de ångrat dagen efter. Enligt den utvecklingsekologiska systemteorin (Bronfenbrenner, 1979) behöver barn och ungdomar en gradvis utvidgning av sitt sociala nätverk. För att barn och ungdomar ska utvecklas är det viktigt att det finns en gradvis utveckling av de olika miljöerna de vistas i. En del av eleverna i gymnasiet är myndiga och söker sig troligtvis till andra miljöer än eleverna i högstadiet och då kanske till miljöer där alkohol förekommer i större utsträckning, som exempelvis restauranger och barer.

Flertalet av pojkarna och flickorna i högstadiet har inte haft samlag medan majoriteten av pojkarna och flickorna i gymnasiet har haft samlag. Den genomsnittliga debutåldern för samlag i gymnasiet är 15 år eller äldre för båda könen. En tidigare studie av Danielson (2003) gällande debutåldern för samlag visar att det är ungefär hälften av flickorna som hade sin samlagsdebut vid 14 års ålder och en tredjedel av pojkarna hade sin samlagsdebut vid 13 års

ålder eller yngre. Våra resultat visar på en högre ålder vid samlagsdebut än Danielsons studie. Detta kan förklaras av att kunskaper om sex och samlevnad kan leda till en senarelagd samlagsdebut (Mueller, 2007). Internet kan ha ett positivt inflytande och underlätta tillgången till information om sex och samlevnad.

Det är fler flickor än pojkar i både högstadiet och gymnasiet som har haft sex fastän de känt att de inte ville. Detta kan förklaras med att normen är att pojkar alltid ska vilja ha samlag och inte säga nej. Flickorna är kanske mer ärliga och vågar säga att de har haft sex fastän de känt att de inte ville. Resultaten kan också förklaras av att samhället är sexualiserat och att flickor alltid ska vilja ha sex. Kanske är det därför resultaten visar att det är fler flickor än pojkar som haft sex fastän de egentligen känt att de inte vill. Resultaten visar att majoriteten av eleverna i gymnasiet men inte i högstadiet anser att de har tillräckliga kunskaper om ämnet sex och samlevnad. Det är i grundskolan eleverna får utbildning i sex och samlevnad och tidigare studier av Mueller med flera (2007) och Selwyn och Powell (2006) visar att skolan är ett viktigt forum för kunskap om sex och samlevnad. Utifrån tidigare studier och denna studies resultat bör skolan satsa mer på att utveckla sex och samlevnadsundervisningen i högstadiet. Den utvecklingsekologiska systemteorin förklarar att det är viktigt med resurser och möjlighetsstrukturer i makrosystemet. Det är därför viktigt att regeringen satsar mer resurser på skolan och dess verksamheter så att eleverna kan utveckla en god sexuell hälsa. På grund av tidsbrist har sambandet mellan sex och alkoholvanor inte studerats.

6.2.2 Sociala relationer

Det finns en könsskillnad i högstadiet och i gymnasiet när det handlar om att känna sig trygg i miljöerna ute på stan och i tunnelbanan. Könsskillnaden är tydligast i gymnasiet, där det är fler flickor än pojkar som känner sig otrygga. Att känna sig otrygg ute på stan och i tunnelbanan kan tolkas som ett otryggt makrosystem och ett tecken på att det behövs förändringar inom dessa miljöer på en folkhälsopolitisk nivå. Könsskillnader kan enligt Nilsson (1993) förklaras av att det finns förväntningar på ett visst beteende. Det uppstår en tillskriven roll och den tillskrivna rollen blir en självuppfyllande profetia, det vill säga att andras förväntningar även blir den enskildes förväntningar på det egna beteendet. Det finns en norm i samhället som säger att pojkar inte ska vara rädda i vissa situationer. Det förväntas att flickor ska känna sig otrygga och pojkar ska känna sig trygga i samhällets olika miljöer.

Nästan samtliga elever känner sig trygga både i hemmet, i sitt bostadsområde och i skolan och resultaten visar inte någon skillnad mellan könen vare sig i högstadiet eller i gymnasiet. Detta kan förklaras med att människan har ett grundläggande behov av tillhörighet och därmed har eleverna ett behov av att känna tillhörighet (Nilsson, 1993). Finns inte känslan av tillhörighet och tillit kan känslan av otrygghet uppkomma. Eleverna känner antagligen tillhörighet och vet vilken roll de förväntas spela i mikromiljöerna hemmet, bostadsområdet och i skolan. Eleverna har möjligen många bekanta inom dessa miljöer och dessa bekanta kan stärka elevernas sociala nätverk, vilket kan leda till tillit och tillhörighet inom dessa miljöer, vilket då leder till en trygghetskänsla.

Det finns samband mellan en god hälsa och ett väl utvecklat socialt nätverk. Ett bristfälligt socialt nätverk har i studier visats vara förknippat med ökade hälsorisker (De Silva et al. 2005). För både pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet är det mest vanligt att prata med en kamrat när de mår dåligt eller har problem, vilket kan förklaras av att kamrater tillhör mikrosystemet, det system som finns närmast eleverna. Våra resultat visar att det är fler pojkar än flickor i både högstadiet och gymnasiet som inte har någon att prata med när de mår

dåligt eller dela sina tankar med. Likt Olsson med fleras (2008) studie om barns och ungdomars risk- och hälsobeteenden visar även denna studies resultat att oavsett ålder har fler flickor än pojkar någon att anförtro sig åt.

I högstadiet och i gymnasiet är det fler pojkar än flickor som skulle kunna skada en person de blir arg på. Danielson (2003) fick i sin studie fram att flickor i skolåldern har oftare inåtvända psykiska problem medan pojkar oftare har utagerande problem. Att pojkar oftare har utagerande problem kan förklara resultaten gällande att pojkar i högre utsträckning kan skada någon de blir arg på. Makrosystemet är inte bara uppbyggt av politik utan också av olika kulturer och traditioner. Samhällets traditioner och normer om att pojkar ska vara utåtagerande kan förklara pojkars sätt att uttrycka sin frustration. Samhällets traditioner och normer kan kanske även förklara resultaten gällande elevernas åsikter om jämlikhet i hemmet. Det är fler pojkar än flickor som anser att det är av betydelse vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll och det är fler flickor än pojkar som anser att båda föräldrarna bör ha lika mycket ansvar för barnen.

En studie av SCB (2007) visar att närmare hälften av eleverna i högstadiet och i gymnasiet ställer höga krav på sig själva i skolan. Andelen ökar med stigande ålder och är allra högst bland flickor i gymnasiet, vilket sammanfaller med uppsatsens resultat. Sweeting (1995) kom i sin studie fram till att flickor som kommer in i puberteten tidigt har en låg självkänsla medan en tidig pubertet hos pojkar kan medföra en hög självkänsla. Att pojkar i högstadiet har höga krav på sig själva kan då bero på att de inte kommit in i puberteten ännu och att flickor i gymnasiet är i puberteten eftersom de har höga krav på sig själva. Mer stöd från mesosystemet kan stärka den låga självkänslan hos pojkarna i högstadiet och flickorna i gymnasiet. Uppsatsens resultat visar att det är dubbelt så många flickor än pojkar i både högstadiet och gymnasiet som uppgett att de känner sig stressade av saker som händer i deras liv och andelen ökar med stigande ålder. Den stress eleverna känner kan bero på att föräldrar ställer höga krav på ungdomarna, att ungdomarna ställer höga krav på sig själva och att lärare ställer krav på att de ska sköta sitt skolarbete. Förmåga att hantera stress kan enligt Engström (1995) bero på förmåga att använda sig av copingstrategier. De elever med en hög mottaglighet för stress kanske har sämre copingstrategier än de elever som är mindre mottagliga för stress.

6.2.3 Självskattad hälsa

Det finns markanta könsskillnader i både gymnasiet och högstadiet bland alla psykosomatiska besvär förutom att känna sig trött och sliten. Det är dubbelt så många flickor än pojkar i både högstadiet och gymnasiet som ofta känner sig nere. Danielsons studie (2007) visar liknande resultat samt att huvudvärk, ryggont och yrsel ökar bland flickor men inte bland pojkar med ökad ålder. Frågor om psykosomatiska besvär visade att huvudvärk och ryggont ökar både bland pojkar och bland flickor med ökad ålder. Resultaten för yrsel visar inte på en ökning vare sig bland pojkarna eller bland flickorna med ökad ålder.

Samhällets normer och roller är uppbyggda av de traditioner och kulturer som råder i samtliga system i Brofenbrenners utvecklingsekologiska systemteori (1979). En roll som många flickor kanske tar på sig är att vara den duktiga, en roll som kan leda till stress och till en känsla av otillräcklighet.

Fuhrer och Stansfield (2002) har i sin rapport fått fram att kvinnor rapporterar fler nära personer i sina primära nätverk medan män rapporterar kvantitativt större sociala nätverk.

Kvinnor har även tillgång till fler källor som kan ge känslomässigt stöd. Gustafsson-Larsson och Hammarström (2000) studie om kvinnors nätverkande visar att nätverksrelaterade aktiviteter har samband med förbättrad hälsa och ett ökat deltagande i lokalsamhället. Dessa studier är genomförda på kvinnor och inte på flickor, författarna till uppsatsen har resonerat sig fram till att kvinnor och mäns sätt att nätverka grundläggs i barndomsåren och kan således kopplas till denna studies resultat. Enligt statistik tenderar flickor att skatta sin hälsa lägre än pojkar vilket Olsson med flera (2008) anser inte behöver betyda att pojkar mår bättre än flickor. Könsparadoxen att flickor skattar sin hälsa lägre än pojkar trots att det kanske inte mår sämre kan förklaras av att flickor och pojkar kommunicerar på olika sätt och att flickor pratar mer om känslor än pojkar.

En stor del av eleverna anser sig ha en god hälsa men resultaten visar en markant könsskillnad bland de elever som inte uppfattar sin hälsa som god. I högstadiet är det två gånger fler flickor än pojkar som inte anser sig ha ett bra allmänt hälsotillstånd och i gymnasiet är det tre gånger fler flickor än pojkar som inte anser sig ha ett bra allmänt hälsotillstånd. Dessa resultat kan även förklaras av könsparadoxen. I högstadiet och i gymnasiet är det fler flickor än pojkar som känner att de inte duger, att de aldrig är nöjda med sig själva och att de aldrig är nöjda med sitt utseende. Eleverna kan kanske känna att de har höga krav på sig, både utifrån och i från sig själva. De höga prestationskraven kan kanske leda till att ungdomarna känner att de inte duger eller är nöjda med sig själva. Det är föräldrar, lärare och signifikanta andra som omedvetet eller medvetet i makrosystemet påverkar hur dagens ungdomar mår. Genom att satsa mer resurser på de olika miljöerna eleverna vistas i kan eleverna lära sig att stärka sin självkänsla, sin förmåga att hantera prestationskrav och då skapa en positiv utveckling inom alla system, mikro, meso, exo och makro.

6.2.4 Praktisk tillämpning och framtida forskning

Skolan är den arena som ungdomar spenderar mest tid på under dagen. Skolan har därför en avgörande roll då ungdomarnas hälsa ska främjas. Resultaten från enkätundersökningen visar att särskilt flickorna i Sundbyberg har ett behov av att stärka sin självkänsla. Olika projekt som skolan skulle kunna använda sig av för att stärka ungdomarnas självkänsla är exempelvis Nya Steg, Komet och Stjärnjourens verksamhetsmeny. Nya Steg är ett ungdomsprogram som förebygger riskbeteenden och stärker ungdomars självkänsla genom gruppdiskussioner om olika teman som exempelvis drömmar och mål, uppskattning av föräldrar, stresshantering och grupstryck⁵. Komet är ett program som riktar sig till föräldrar och lärare med mål att lära ut verktyg som leder till mindre bråk och konflikter i hemmet och i skolan⁶.

Utifrån enkätundersökningens resultat kommer Stjärnjouren att ta fram en verksamhetsmeny som skolor ska kunna beställa aktiviteter från. Tidigare forskning fokuserar främst på ungdomar och enskilda riskbeteenden. Genom ytterligare forskning med fokus på hur systemen mikro, meso, exo och makro samspelar och påverkar varandra kan ungdomars hälsa i ett bredare perspektiv undersökas. Genomförs det inga undersökningar om hur ungdomarna mår och vad som behövs förbättras utifrån ett helhetsperspektiv är det svårt att veta var resurserna bör investeras.

Det finns behov av fortsatta studier om varför elever och då främst flickor blir mindre fysiskt aktiva efter högstadiet, om varför en del elever blir redlöst fulla och gör saker de ångrar och varför det främst är flickor som har sex fastän de egentligen inte vill. Resultaten visar att det

⁵ www.stad.org 2008-05-21

⁶ www.kometprogrammet.se 2008-05-21

är flickorna i gymnasiet som är i störst behov av att stärkas. En intressant reflektion är att flickor har mer emotionellt stöd än pojkar men pojkars allmänna hälsotillstånd är ändå bättre. Samband mellan emotionellt stöd och självskattad hälsa är något som skulle kunna studeras vidare. Då Sundbyberg är en kommun uppdelat på flera olika områden hade det även varit intressant att studera eventuella skillnader i ohälsa mellan de olika bostadsområdena.

Frivilligorganisationer och skolan kan ta en aktivare roll i arbetet med att stärka flickornas självkänsla. Då denna tvärsnittstudie inte studerat samband mellan olika variabler som exempelvis bostadsområde, självskattad hälsa, självkänsla, fysisk aktivitet, alkoholvanor och samlagsdebut bör detta studeras mer utförligt i framtida studier.

6.3 Etikdiskussion

De etiska principerna informationskravet, samtyckeskravet, anonymitetskravet och nyttjandekravet har till syfte att ge normer för förhållandet mellan författarna och undersökningsdeltagare (Vetenskapsrådet, 2002). Dessa har i uppsatsen tagits hänsyn till genom ett missivbrev, ett brev till föräldrar med barn under 15 år och en muntlig presentation om studiens syfte, vilka som tar del av resultatet och elevernas rättigheter vid medverkande. Författarna till uppsatsen vet inte med säkerhet om samtliga föräldrar fick ta del av brevet. Ingen förälder har dock hört av sig med frågor eller funderingar. Enkäten innehöll flera frågor som kan ha uppfattats som personliga och känsliga. Eleverna kunde då välja att inte besvara dem.

7 SLUTSATSER

- En större andel elever i högstadiet i förhållande till de i gymnasiet idrottar regelbundet. Det gäller särskilt flickorna. I gymnasiet är det fler pojkar än flickor som idrottar regelbundet. Inga könsskillnader finns gällande alkoholkonsumtion men eleverna i gymnasiet har en högre konsumtion än eleverna i högstadiet. I både högstadiet och i gymnasiet uppger flickor i högre grad än pojkar att de haft sex fastän de känt att de inte vill. Eleverna i högstadiet och då främst flickorna ansåg sig inte ha tillräckliga kunskaper om sex och samlevnad.
- Beträffande sociala relationer rapporterar fler flickor i såväl högstadiet som gymnasiet att de känner sig otrygga i offentliga miljöer. Flickor i högstadiet uppger en högre grad av emotionellt stöd än pojkar. Det är fler pojkar än flickor i både högstadiet och gymnasiet som visar sina känslor genom utåtagerande beteende och som även skolkar. I högstadiet är det i högre grad pojkar än flickor som har höga krav på sig själva medan det i gymnasiet är flickorna som har höga krav på sig själva. Det är främst flickor som upplever stress men känslan av stress ökar med stigande ålder för samtliga elever.
- Beträffande självskattad hälsa rapporterar flickorna fler och mer frekventa psykosomatiska besvär både i högstadiet och i gymnasiet. Av samtliga elever är det framförallt flickor i gymnasiet som anser sig ha ett dåligt hälsotillstånd. I högstadiet och i gymnasiet är det främst flickor som anser sig ha en dålig självkänsla. Det är en högre andel flickor än pojkar i både högstadiet och gymnasiet som känner att de inte duger och att de aldrig är nöjda med sig själva.

REFERENSER

- Andersson, G. (2002). Utvecklingsekologi och sociala problem. I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red). *Perspektiv på sociala problem*. Falköping: Natur och Kultur. s. 185-198.
- Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Berg-Kelly, K., Alvéén, B., Erdes, L., Erneholt, T., Johannisson, I. & Mattsson-Elofson, E. (1997). Health habits and risk behavior among youth in three communities with different public health approach. *Scandinavian Journal of Social Medicine* vol 25:3, ss. 149-155.
- Bing, V. (2003). *Små, få och fattiga- om barn och folkhälsa*. Lund: Studentlitteratur.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge Mass: Harvard University Press.
- Danielson, M. (2003). *Svenska skolbarns hälsovanor 2001/02*. Grundrapport 2003: 50. Stockholm: FHI.
- Datainspektionen (2003). *Datainspektionen informerar. Samtycke enligt personuppgiftslagen*. Stockholm: Datainspektionen. Rapport nr 11.
- De Silva, MJ., McKenzie, K., Harpman, T. & Huttly, SR. (2005). Social capital and mental illness: a systematic review. *Journal of Epidemiological and Community Health* vol. 59: 8, ss. 619-627.
- Eliasson, A. (2006). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Engström, I. (1995). Psykosomatiska tillstånd hos barn och ungdomar. I: Sivik, T. & Theorell, T. (red.). *Psykosomatisk medicin*. Lund: Studentlitteratur. s. 180–213.
- Ericsson, Å. (1992). *Mitt i Sundbyberg*. Sundbyberg: Sundbybergs kommun.
- Fuhrer, R. & Stansfield, S., A. (2002). How gender affects patterns of social relations and their impact on health: a comparison of one or multiple sources of support from close persons. *Social Science & Medicine* vol 54, ss. 811-825.
- Gustafsson-Larsson, S. & Hammarström, A. (2000). Can women's network activities lead to improved health? *Scandinavian Journal of Public Health*. vol: 28, ss. 253-259.
- Gustafsson Figueroa, K., Sandström, S. & Sundbaum-Melin, A. (2005). *Sumpan forever- en bok om oss i Sundbyberg*. Stockholm: Bilda förlag.
- Haglund, B. & Svanström, L. (1992). *Folkhälsovetenskap - en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Janlert, U. (2000). *Folkhälsovetenskapligt lexikon*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Katz, D. & Kahn R L. (1966). *The Social Psychology of Organizations*. New York: John Wiley & Sons. Inc.

Keresztes, N., Piko, F., Pluhar, F. & Page, M. (2008). Social influences in sports activity among adolescents. *Journal of the Royal Society for Promotion of Health* vol. 128: 1, ss. 21-25.

Lilja, J & Larsson, S. (2003). *Ungdomsliv, identitet, alkohol och droger. En multidimensionellt och preventivt inriktad kunskapsöversikt med hermeneutiskt socialpsykologiskt fokus*. Stockholm: FHI. Rapport nr 2003:10.

Mueller, T.E., Gavin, L.E. & Kulkarni, A. (2008). The Association Between Sex Education and Youth's Engagement in Sexual Intercourse, Age at first intercourse, and birth control use at first sex. *Journal of Adolescent Health* vol 42, ss. 89-96.

Mål för folkhälsan (2002). Regeringens proposition 2002/03:35. Stockholm: Socialdepartementet.

Nilsson, B. (1993). *Individ och grupp – En introduktion till grupppsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, A., Fahlén, I., & Janson, S. (2008). Health behaviors, risk-taking and conceptual changes among schoolchildren age 7 to 19 years in semi-rural Sweden. *Child: Care, Health and Development* vol 34:3, ss. 302-309.

Riksförsäkringsverket (RFV) (2004). Socialförsäkringsboken 2004. *Kvinnor, män och sjukfrånvaron*. Stockholm: Riksförsäkringsverket.

SCB (2007). *Barns hälsa. Levnadsförhållanden*. Rapport 115. Stockholm: SCB.

Selwyn, N & Powell, E. (2006). Sex and relationships education in schools; the views and experiences of young people. *Health Education* vol 107:3, ss. 219-231.

Steinhausen, H-C., Eschmann, S., Heimgartner, A. & Winkler Metzke, C. (2008). Frequency, course and correlates of alcohol use from adolescence to young adulthood in a Swiss community survey. *BMC Psychiatry* vol 8:5, ss. 1-12.

SOU (Statens Offentliga Utredningar) (1998). *Yttrande över nationella folkhälsokommitténs betänkande. Hur ska Sverige må bättre? - första steget mot nationella folkhälsomål*. Rapport 1998: 43. Stockholm: SOU.

SOU (Statens Offentliga Utredningar) (2000). *Hälsa på lika villkor - nationella mål för folkhälsan*. Rapport 2000:91. Stockholm: SOU.

SOU (Statens Offentliga Utredningar) (2001). *Barns och ungdomars välfärd*. Rapport 2001: 55. Stockholm: SOU.

SOU (Statens Offentliga Utredningar) (2006). *Ungdomar, stress och psykisk hälsa. Analyser och förslag till åtgärder*. Rapport 2006: 77. Stockholm: SOU.

Sweeting, H. (1995). Reversals of fortune? Sex differences in health in childhood and adolescence. *Social Science Medicine*, vol 40:1, ss. 77-95.

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Ungdomsstyrelsen (2007). *Unga med attityd. Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2007*. Skrift 2007:11. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlgren, L. (2005). *SPSS steg för steg*. Lund: Studentlitteratur.

Westerstahl, M.; Barnekow-Bergkvist, M. & Jansson, E. (2005). Low physical activity among adolescents in practical education. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports* vol 15: 5, ss. 287-297.

Till dig som svarar på denna enkät

Genom att svara på den här enkäten hjälper du Stjärnjouren att få reda på mer om hur ungdomar i Sundbyberg har det idag.

Du ska inte skriva ditt namn eller personnummer på enkäten. Dina svar hålls hemliga och ingen i skolan kommer att få se din ifyllda enkät.

Läs frågorna i tur och ordning och försök svara så ärligt du kan. Du ska endast sätta ETT kryss för varje fråga annars kan vi inte använda ditt svar.

Om det är svårt att välja bara ett svar, försök tänka på det som stämmer in bäst eller det som stämmer för det mesta.

1. Vilken årskurs går du i?

Högstadiet:

1 Årskurs 7

2 Årskurs 8

Gymnasiet:

3 Årskurs 1

4 Årskurs 3

2. Är du kille eller tjej?

1 Kille

2 Tjej

3. Var i Sundbyberg bor du?

1 Rissne

2 Ör

3 Hallonbergen

4 Centrala Sundbyberg/ Lilla Alby

5 Duvbo

6 Ursvik

7 Bor inte i Sundbyberg

4. Vad sysslar du med på din fritid utanför hemmet?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Varje dag 1	Varje vecka 2	Varje månad 3	Sällan/ Aldrig 4
Idrottar/ motionerar i klubb eller förening	☐	☐	☐	☐
Idrottar/ motionerar men inte i klubb eller förening	☐	☐	☐	☐
Går på teater, museer, konserter	☐	☐	☐	☐
Surfar, laddar ner, deltar i forum på Internet	☐	☐	☐	☐
Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	☐	☐	☐	☐
Är med kompisar utan att göra något speciellt	☐	☐	☐	☐
Läser läxor	☐	☐	☐	☐

5. I vilka av dessa situationer känner du dig trygg?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Alltid 1	Oftast 2	Ibland 3	Sällan/Aldrig 4
Hemma	☐	☐	☐	☐
I skolan	☐	☐	☐	☐
Ute på stan	☐	☐	☐	☐
I tunnelbanan	☐	☐	☐	☐
På fritidsgården	☐	☐	☐	☐
I ditt bostadsområde	☐	☐	☐	☐

6. Händer det att du avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli rånad eller trakasserad?

1 Nej, aldrig

3 Ja, ofta

2 Ja, ibland

4 Får inte gå ut

7. Om du går hem sent har du gjort något av följande?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Alltid 1	Oftast 2	Ibland 3	Sällan/ Aldrig 4
Du går hem som vanligt som om det vore mitt på dagen	☐	☐	☐	☐
Du undviker genvägar	☐	☐	☐	☐
Du tar en taxi	☐	☐	☐	☐
Du ringer någon som får komma och hämta eller möta på vägen	☐	☐	☐	☐
Du går aldrig ensam på kvällen	☐	☐	☐	☐
Du pratar i mobilen tills du är hemma	☐	☐	☐	☐
Du har nycklarna i handen som ett knogjärn	☐	☐	☐	☐
Du har haft självförsvarsspray eller dylikt	☐	☐	☐	☐
Du går inte ut på kvällen	☐	☐	☐	☐

8. Hur ofta har du under det senaste halvåret haft följande besvär?

(Sätt ett kryss på varje rad)

	Varje dag 1	1 gång/ vecka 2	Mer än 1 gång/vecka 3	1 gång/ månad 4	Sällan/ Aldrig 5
Huvudvärk	☐	☐	☐	☐	☐
Ont i magen	☐	☐	☐	☐	☐
Ont rygg, nacke & axlar	☐	☐	☐	☐	☐
Känt dig nere	☐	☐	☐	☐	☐
Varit irriterad eller på dåligt humör	☐	☐	☐	☐	☐
Känt dig nervös	☐	☐	☐	☐	☐
Haft svårt att somna	☐	☐	☐	☐	☐
Känt dig yr	☐	☐	☐	☐	☐
Rädd/ orolig	☐	☐	☐	☐	☐
Trött & sliten	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?

1 Mycket bra

4 Dåligt

2 Bra

5 Mycket dåligt

3 Någorlunda

10. Känner du dig för närvarande stressad av saker som händer i ditt liv?

Stress kan vara att du känner dig spänd, rastlös, nervös, orolig eller okoncentrerad.

1 Inte alls

3 Ganska mycket

2 Lite

4 Våldigt mycket

11. Har du senaste månaden druckit så mycket alkohol att du blivit redlöst full (minnesluckor, ingen kontroll).

1 Nej, aldrig

4 Ja, 4-10 ggr

2 Ja, en gång

5 Ja, mer än 10 ggr

3 Ja, 2-3 ggr

12. Har du någonsin druckit så mycket alkohol att du gjort saker som du ångrat dagen efter?

1 Nej

4 Ja, 7-10 ggr

2 Ja, 1-3 ggr

5 Ja, mer än 10 ggr

3 Ja, 4-6 ggr

13. Hur gammal var du första gången du hade sex?

1 Jag har inte haft sex

3 14 år

2 13 år eller yngre

4 15 år eller äldre

Om du inte haft sex ska du inte svara på nästa fråga utan gå direkt till fråga 15.

14. Har du någon gång haft det fastän du känt att du inte ville?

1 Ja

2 Nej

15. Tycker du att du har tillräckligt med kunskap om följande frågor om sex?

(Sätt ett kryss på varje rad.)

	Ja 1	Nej 2	Vet inte 3
Onani	☐	☐	☐
Det kvinnliga könet	☐	☐	☐
Det manliga könet	☐	☐	☐
Sex och samlevnad	☐	☐	☐
Preventivmedel	☐	☐	☐
Könssjukdomar	☐	☐	☐

16. Vem pratar du med om du mår dåligt eller har problem?

1 En kompis

4 Stjärnjouren, Bris, Friends eller liknande organisation

2 En förälder

5 Någon annan

3 Ett syskon

6 Jag har ingen att prata med

17. Har du någon du kan dela dina tankar och funderingar med och anförtra dig åt?

1 Ja

2 Nej

18. Hur trivs du med livet just nu?

1 Jag trivs mycket bra

3 Jag trivs inte så bra

2 Jag trivs ganska bra

4 Jag trivs inte alls

19. Har du den senaste månaden känt att du inte duger?

1 För det mesta

3 Ibland

2 Ofta

4 Sällan/ Aldrig

20. Här kommer några påståenden om självuppfattning och självkänsla. Hur väl tycker du att dessa påståenden stämmer in på dig? (Sätt ett kryss på varje rad.)

	Alltid 1	Ofta 2	Ibland 3	Sällan/ Aldrig 4
Du är nöjd med dig själv	☐	☐	☐	☐
Du är nöjd med ditt utseende	☐	☐	☐	☐
Du har höga krav på dig själv	☐	☐	☐	☐
Du upplever att du har höga krav hemifrån	☐	☐	☐	☐
Du känner dig värdelös	☐	☐	☐	☐
När du ställs inför en svår uppgift, väljer du att avstå från att göra den	☐	☐	☐	☐

21. Här kommer några påståenden om olika beteenden. Hur väl tycker du att dessa påståenden stämmer in på ditt beteende? (Sätt ett kryss på varje rad.)

	Instämmer inte alls 1	2	3	4	Instämmer helt 5
Du gör spännande och farliga saker även om det är förbjudet	☐	☐	☐	☐	☐
Du skolkar även fast du vet att du inte får	☐	☐	☐	☐	☐
Nåt annat allt	☐	☐	☐	☐	☐
Om du blir arg på någon drar du dig inte för att skada honom/henne.	☐	☐	☐	☐	☐

22. Här kommer några påståenden om jämlikhet. Hur väl stämmer följande påståenden in med vad du tycker? (Sätt ett kryss på varje rad.)

	Instämmer inte alls 1	2	3	4	Instämmer helt 5
Killar och tjejer har lika goda förutsättningar att lyckas i livet	☐	☐	☐	☐	☐
De skillnader som finns mellan killar och tjejers olika sätt att vara beror i första hand på uppfostran	☐	☐	☐	☐	☐
Det spelar ingen roll vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll	☐	☐	☐	☐	☐
Alla har lika mycket ansvar för sysslorna i hemmet	☐	☐	☐	☐	☐
I en familj har båda föräldrarna lika ansvar för barnen	☐	☐	☐	☐	☐

23. Vad tror du att du kommer att göra när du slutat skolan?

Ni som går på högstadiet svarar här:

- 1 Gå på gymnasium
- 2 Arbeta
- 3 Praktik eller lärlingsjobb
- 4 Vara arbetslös
- 5 Jag vet inte

Ni som går på gymnasiet svarar här

- 1 Plugga vidare på universitet
- 2 Arbeta
- 3 Resa/ jobba utomlands
- 4 Vara arbetslös
- 5 Jag vet inte

24. Har du hört talas om följande organisationer?

	Ja 1	Nej 2
Stjärnjouren	☐	☐
Friends	☐	☐
Bris	☐	☐
RFSU	☐	☐

Nu har du besvarat alla frågor.

Tack för din hjälp!

Bilaga 2

Ungdomars hälsa i Sundbyberg

Det här är en undersökning som ska ta reda på hur unga pojkar och flickor på högstadiet och gymnasiet mår.

Du har valts ut att delta därför att du är en ung pojke eller flicka som går i högstadiet (7: an eller 8: an) eller i gymnasiet (1: an eller 3: an) i Sundbyberg.

Ditt deltagande är frivilligt, men för att enkätundersökningen ska bli så bra som möjligt är vi tacksamma om Du svarar på frågorna i enkäten. Din åsikt spelar roll! Väljer du att svara på enkäten är du självklart anonym och vill du avbryta enkätundersökningen så är det okej. Det finns inga namn på enkäterna och ingen kommer att kunna se vem som svarat vad på frågorna.

Resultatet från undersökningen kommer att användas för att studera hur förhållandet ser ut unga pojkar och flickor i Sundbyberg. Resultatet kommer att redovisas i en c-uppsats i folkhälsovetenskap men även användas av Stjärnjouren då de ska skapa en handbok för andra tjejjourer.

Stjärnjouren i Sundbyberg finns till för unga flickor, och flickor kan kontakta dem för att prata om vad som helst. Det kan handla om allt från att det är jobbigt i skolan, till att du eller någon av dina kompisar utsatts för våld av något slag.

Enkäterna kommer att matas in i ett dataprogram. Enkäterna kommer att finnas kvar under arbetet med uppsatsen och kommer därefter att förstöras. Resultatet kommer bara att användas av Stjärnjouren och författarna till c-uppsatsen.

Om du har frågor och funderingar om enkäten kan du kontakta de ansvariga för frågeformuläret, Erika eller Lina:

Erika Sjöblom, 0735-33 66 17

Lina Eveby, 0708-30 88 22

Om du har frågor och funderingar om Stjärnjouren gå in på www.stjarnjouren.nu

Tack ska du ha för din hjälp!

Bilaga 3

Till dig som är förälder till elev på Rissneskolan eller Ängsskolan

Stjärnjouren, Sundbybergs tjejjour, kommer under vecka 7 att genomföra en enkätundersökning i de kommunala skolorna i Sundbyberg. Det gör vi med stöd av Sundbybergs stad och syftet är att kartlägga hur era ungdomar mår, vad de har för tro på framtiden med mera. Resultaten kommer att utmynna i en verksamhetsmeny som bland annat skolor skall kunna beställa verksamhet från. Råmaterialet kommer inte att lämnas ut till obehöriga.

Enkätundersökningen kommer att ske i klassrummet på skoltid och ungdomarna kommer att vara anonyma. Deltagandet för ungdomarna är frivilligt och du som är förälder till ungdom under 15 år kan bestämma att ditt barn inte skall delta. Hör då vänligen av dig till oss via telefon eller e-post, senast den 8 februari 2008.

Vänliga hälsningar

Sara Bäckström
Stjärnjouren

info@stjarnjouren.nu
Kontoret: 08 6287610
Mobil: 0768 639363

Stjärnjouren

Bilaga 4

Mall för enkät-klassrummen

- Skapa en seriös stämning där eleverna förstår att det är viktigt att de hjälper till.
- För att få ett så bra resultat som möjligt är det viktigt att ni som går ut i klasserna säger exakt samma sak till alla elever.

Börja med att berätta om varför enkäten ska göras (läs missivbrevet) och berätta kort om Stjärnjourens verksamhet.

Lägg inte bara fokus på flickornas hälsa eftersom pojkarna då antagligen inte kommer att vilja besvara enkäten.

- Berätta om enkäten; 24 frågor, 10-15 minuter att fylla i, kryssfrågor

(Läs frågorna i tur och ordning och försök svara så ärligt du kan. Du ska endast sätta ETT kryss för varje fråga annars kan vi inte använda ditt svar. Om det är svårt att välja bara ett svar, försök tänka på det som stämmer in bäst eller det som stämmer för det mesta.)

- Ta med ett kuvert som enkäterna samlas in i. Visa att ni klistrar igen kuvertet när alla enkäter är insamlade.
- Låt alla sitta kvar tiden ut för att undvika ”spring” vilket kan leda till slarvigt ifyllda enkäter.
- Ni som går delar ut enkäten måste ha läst igenom enkäten och själva förstå frågorna så att ni kan svara på eventuella frågor.

Lycka till!

Bilaga 5

På fråga 1, *Vilken årskurs går du i?* kodades årskurs sju och åtta om till högstadiet och årskurs ett och tre till gymnasiet.

På fråga 4, *Vad sysslar du med på din fritid?* kodades alternativen "varje dag" och "varje vecka" om till "regelbundet" och alternativen "varje månad" och "sällan/aldrig" till "oregelbundet".

På fråga 5, *I vilken av dessa situationer känner du dig trygg?*, kodades "alltid" och "oftast" om till alternativet "alltid". "Ibland" och "sällan/aldrig" kodades om till alternativet "aldrig".

På fråga 6, *Händer det att du avstår från att gå ut ensam av rädsla för att bli rånad eller trakasserad?* Kodades "nej, aldrig" och "ja, ibland" om till alternativet "aldrig" och "ja, ofta" och får inte gå ut kodades om till alternativet "ofta".

På fråga 7, *Vad gör du när du går hem sent?* kodades "alltid" och "oftast" om till alternativet "alltid" och "ibland" och "sällan/aldrig" kodades om till alternativet "aldrig".

På fråga 8, *Hur ofta har du under det senaste halvåret haft följande besvär?*, kodades alternativen "varje dag", "1 gång/vecka" och "mer än 1 gång/vecka" om till alternativet "ofta". Alternativen "1 gång/månad" och "sällan/aldrig" kodades om till alternativet "aldrig".

På fråga 9, *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?*, kodades "mycket bra" och "bra" om till alternativet "bra" och alternativen "någorlunda", "dåligt" och "mycket dåligt" kodades om till alternativet "dåligt".

På fråga 10, *Känner du för närvarande stressad av saker som händer i ditt liv?*, kodades alternativen "inte alls" och "lite" om till alternativet "inte stressade" och "ganska mycket" och "väldigt mycket" kodades om till alternativet "stressade".

På fråga 11, *Har du senaste månaden druckit så mycket alkohol att du blivit redlöst full?*, kodades alternativen "nej, aldrig", "ja en gång" och "ja, 2-3 ggr" om till alternativet "har inte druckit så mycket alkohol". Alternativen "ja, 4-10ggr" och "ja, mer än 10 ggr" kodades om till alternativet "har druckit så mycket alkohol".

På fråga 12, *Har du någonsin druckit så mycket alkohol att du gjort saker som du ångrat dagen efter?*, kodades alternativen "nej" och "ja, 1-3 ggr" om till "har inte druckit så mycket att de ångrat saker dagen efter". Alternativen "ja, 4-6", "ja 7-10 ggr" och "ja, mer än 10 ggr" kodades om till alternativet "har druckit så mycket att de ångrat saker dagen efter".

På fråga 15, *Tycker du att du har tillräckligt med kunskap om följande frågor om sex?*, har "nej" och "vet inte" kodats om till alternativet "jag har inte tillräckligt med kunskaper". Alternativet "ja" behövde inte kodas om.

På fråga 18, *Hur trivs du med livet just nu?*, har "jag trivs mycket bra" och "jag trivs ganska bra" kodats om till alternativet "jag trivs med livet". Alternativen "jag trivs inte så bra" och "jag trivs inte alls" har kodats om till alternativet "jag trivs inte med livet".

På fråga 19, *Har du den senaste månaden känt att du inte duger*, har alternativen "för det mesta" och "ofta" kodats om till "ofta". "Ibland" och "sällan/aldrig" har kodats om till alternativet "aldrig."

På fråga 20, *Hur väl tycker du att dessa påståenden stämmer in på dig?* kodades "alltid" och "ofta" om till alternativet "alltid". "Ibland" och "sällan/aldrig" kodades om till alternativet "aldrig".

På fråga 21, *Hur väl tycker du att dessa påståenden stämmer in på ditt sätt att vara?*, har "instämmer inte alls" och "2" kodats om till "instämmer" och alternativen "3", "4" och "instämmer helt" har kodats om till alternativet "instämmer".

På fråga 22, *Hur väl stämmer följande påståenden in med var du tycker?* har "instämmer inte alls" och "2" kodats om till "instämmer" och alternativen "3", "4" och "instämmer helt" har kodats om till alternativet "instämmer".

Bilaga 6

Tabell 13a. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som bor i Rissne, Ör, Hallonbergen och Centrala Sundbyberg/ Lilla Alby

		Bor i Rissne		Bor i Ör		Bor i Hallonbergen		Bor i Centrala Sundbyberg/ Lilla Alby	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	33	35	4	4	14	15	21	23
	Flicka	31	42	4	5	10	13	15	20
Gymnasiet	Pojke	8	11	1	1	4	6	6	9
	Flicka	9	11	1	1	2	2	3	4

Tabell 13b. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som bor i Duvbo, Ursvik eller som inte bor i Sundbyberg

		Bor i Duvbo		Bor i Ursvik		Bor inte i Sundbyberg	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	9	10	3	3	9	10
	Flicka	6	8	2	3	6	9
Gymnasiet	Pojke	2	3	0	0	47	70
	Flicka	2	2	0	0	66	80

(n= 318)

Tabell 14. Antal och andel pojkar och flickor som idrottar/motionerar varje vecka eller aldrig men inte i klubb eller förening i högstadiet och i gymnasiet

		Idrottar regelbundet men inte i klubb		Idrottar inte regelbundet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	47	53	41	47
	Flicka	33	48	36	52
Gymnasiet	Pojke	37	61	24	39
	Flicka	41	51	39	49

(n=298)

Tabell 15. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som varje vecka eller aldrig går på teater, museer, konserter

		Går på teater, museer, konserter		Går inte på teater, museer, konserter	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	3	4	82	96
	Flicka	3	4	68	96
Gymnasiet	Pojke	0	0	66	100
	Flicka	0	0	79	100

(n= 301)

Tabell 16. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som varje vecka eller aldrig surfar, laddar ner, deltar i forum på Internet

		Använder Internet		Använder inte Internet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	63	73	24	27
	Flicka	55	75	18	25
Gymnasiet	Pojke	56	84	11	16
	Flicka	53	67	26	33

(n= 306)

Tabell 17. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som varje vecka eller aldrig går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande

		Går på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande		Går inte på ungdomens hus, fritidsgård eller liknande	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	19	21	70	79
	Flicka	8	11	64	89
Gymnasiet	Pojke	9	5	58	95
	Flicka	8	10	72	90

(n= 302)

Tabell 18. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som varje vecka eller aldrig är med kompisar utan att göra något speciellt

		Är med kompisar		Är inte med kompisar	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	77	86	13	14
	Flicka	68	95	4	5
Gymnasiet	Pojke	61	90	7	10
	Flicka	66	83	14	17

(n= 310)

Tabell 19. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som varje vecka eller aldrig läser läxor

		Läser läxor varje vecka		Läser aldrig läxor	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	73	80	18	20
	Flicka	70	96	3	4
Gymnasiet	Pojke	35	53	31	47
	Flicka	58	72	23	28

(n=311)

Tabell 20. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig känner sig trygga hemma

		Känner sig alltid trygga hemma		Känner sig aldrig trygga hemma	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	94	99	1	1
	Flicka	72	96	3	4
Gymnasiet	Pojke	68	100	0	0
	Flicka	81	99	1	1

(n= 320)

Tabell 21. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig känner sig trygga i skolan

		Känner sig alltid trygga i skolan		Känner sig aldrig trygga i skolan	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	82	88	11	12
	Flicka	63	84	12	16
Gymnasiet	Pojke	67	99	1	1
	Flicka	78	98	2	2

(n= 316)

Tabell 22. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig känner sig trygga på fritidsgården

		Känner sig alltid trygga på fritidsgården		Känner sig aldrig trygga på fritidsgården	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	69	78	20	22
	Flicka	51	70	22	30
Gymnasiet	Pojke	46	84	9	16
	Flicka	49	72	19	28

(n=285)

Tabell 23. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig känner sig trygga i sitt bostadsområde

		Känner sig alltid trygga i sitt bostadsområde		Känner sig aldrig trygga i sitt bostadsområde	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	89	95	5	5
	Flicka	65	87	10	13
Gymnasiet	Pojke	66	97	2	3
	Flicka	76	94	5	6

(n=318)

Tabell 24. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig avstår från att gå ut av rädsla för att bli rånade eller trakasserade

		Avstår ofta från att gå ut		Avstår aldrig från att gå ut	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	2	2	91	98
	Flicka	4	5	71	95
Gymnasiet	Pojke	0	0	68	100
	Flicka	6	7	76	93

(n= 318)

Tabell 25. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig undviker genvägar

		Undviker alltid genvägar		Undviker aldrig genvägar	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	17	18	76	82
	Flicka	44	59	31	41
Gymnasiet	Pojke	9	14	57	86
	Flicka	45	57	35	43

(n=314)

Tabell 26. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig tar en taxi

		Tar alltid en taxi		Tar aldrig en taxi	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	2	2	92	98
	Flicka	1	1	74	99
Gymnasiet	Pojke	3	5	63	95
	Flicka	13	16	68	84

(n=316)

Tabell 27. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig ringer någon som får komma och hämta eller möta på vägen

		Ringer alltid någon		Ringer aldrig någon	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	9	10	85	90
	Flicka	23	30	53	70
Gymnasiet	Pojke	3	5	63	95
	Flicka	30	38	50	62

(n=316)

Tabell 28. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig går ensamma hem på kvällen

		Går alltid hem ensam på kvällen		Går aldrig hem ensam på kvällen	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	22	24	72	76
	Flicka	16	21	59	79
Gymnasiet	Pojke	11	17	54	83
	Flicka	24	30	57	70

(n=315)

Tabell 29. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig pratar i mobilen tills de är hemma

		Pratar alltid i mobilen		Pratar aldrig i mobilen	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	6	7	87	93
	Flicka	28	37	48	63
Gymnasiet	Pojke	3	5	63	95
	Flicka	47	59	33	41

(n=315)

Tabell 30. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig har nycklarna i handen som ett knogjärn

		Har alltid nycklarna i handen som ett knogjärn		Har aldrig nycklarna i handen som ett knogjärn	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	11	12	83	88
	Flicka	10	13	66	87
Gymnasiet	Pojke	8	12	60	88
	Flicka	14	17	67	83

(n= 319)

Tabell 31. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig har haft självförsvarsspray eller dylikt

		Har alltid självförsvarsspray		Har aldrig självförsvarsspray	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	4	4	90	96
	Flicka	5	7	71	93
Gymnasiet	Pojke	3	5	63	95
	Flicka	5	6	76	94

(n=317)

Tabell 32. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig går ut på kvällen

		Går alltid ut på kvällen		Går aldrig ut på kvällen	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	20	22	73	78
	Flicka	15	20	60	80
Gymnasiet	Pojke	11	17	54	83
	Flicka	26	33	53	67

(n=312)

Tabell 33. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig har känt sig trött och sliten det senaste halvåret

		Är ofta trött & sliten		Är aldrig trött & sliten	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	57	61	37	39
	Flicka	47	62	29	38
Gymnasiet	Pojke	52	77	16	23
	Flicka	71	89	10	11

(n=320)

Tabell 34. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig ont i magen det senaste halvåret

		Har ofta ont i magen		Har aldrig ont i magen	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	17	18	77	82
	Flicka	27	31	49	69
Gymnasiet	Pojke	16	24	51	76
	Flicka	35	43	46	57

(n= 318)

Tabell 35. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig har ont i rygg, nacke och axlar det senaste halvåret

		Har ofta ont i rygg, nacke och axlar		Har aldrig ont i rygg, nacke och axlar	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	27	29	66	71
	Flicka	32	43	42	57
Gymnasiet	Pojke	22	33	45	67
	Flicka	48	61	31	39

(n=313)

Tabell 36. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig har varit irriterade eller på dåligt humör det senaste halvåret

		Är ofta irriterade eller på dåligt humör		Är aldrig irriterade eller på dåligt humör	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	48	52	75	48
	Flicka	49	65	43	35
Gymnasiet	Pojke	41	60	50	40
	Flicka	61	76	38	24

(n= 316)

Tabell 37. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig känt sig nervösa senaste halvåret

		Känner sig ofta nervösa		Känner sig aldrig nervösa	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	32	35	59	65
	Flicka	38	50	38	50
Gymnasiet	Pojke	17	25	51	75
	Flicka	33	40	48	60

(n= 316)

Tabell 38. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig haft svårt att somna senaste halvåret

		Har ofta svårt att somna		Har aldrig svårt att somna	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	40	42	55	58
	Flicka	42	55	34	45
Gymnasiet	Pojke	34	50	34	50
	Flicka	47	58	34	42

(n= 320)

Tabell 39. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig det senaste halvåret känt sig yra

		Känner sig ofta yra		Känner sig aldrig yra	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	19	20	75	80
	Flicka	20	26	56	74
Gymnasiet	Pojke	15	22	53	78
	Flicka	34	43	46	57

(n=318)

Tabell 40. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig känt sig rädda/oroliga senaste halvåret

		Känner sig ofta oroliga		Känner sig aldrig oroliga	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	8	9	86	91
	Flicka	23	31	52	69
Gymnasiet	Pojke	4	6	64	94
	Flicka	16	20	63	80

(n=316)

Tabell 41. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som för närvarande känner sig stressade

		Känner sig stressade		Känner sig inte stressade	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	15	16	80	84
	Flicka	26	34	50	66
Gymnasiet	Pojke	21	31	47	69
	Flicka	47	57	36	43

(n= 322)

Tabell 42. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som druckit så mycket att de blivit redlöst fulla senaste månaden

		Druckit så mycket att de blivit redlöst fulla		Inte druckit så mycket att de blivit redlöst fulla	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	4	4	89	96
	Flicka	1	1	76	99
Gymnasiet	Pojke	6	9	62	91
	Flicka	3	4	79	96

(n= 320)

Tabell 43. Debutålder för samlag bland pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet

		Inte haft sex		13 eller yngre		14 år		15 år eller äldre	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	66	78	10	12	8	9	1	1
	Flicka	67	92	2	3	4	5	0	0
Gymnasiet	Pojke	11	16	9	13	10	15	37	55
	Flicka	21	26	8	10	18	22	34	42

(n=306)

Tabell 44. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om onani

		Har tillräckliga kunskaper om onani		Har inte tillräckliga kunskaper om onani	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	59	64	33	36
	Flicka	27	38	45	62
Gymnasiet	Pojke	67	99	1	1
	Flicka	64	78	18	22

(n=314)

Tabell 45. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om det kvinnliga könet

		Har tillräckliga kunskaper om det kvinnliga könet		Har inte tillräckliga kunskaper om det kvinnliga könet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	61	67	30	33
	Flicka	54	74	19	26
Gymnasiet	Pojke	56	82	12	18
	Flicka	72	88	10	12

(n=314)

Tabell 46. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om det manliga könet

		Har tillräckliga kunskaper om det manliga könet		Har inte tillräckliga kunskaper om det manliga könet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	69	76	22	24
	Flicka	23	32	50	68
Gymnasiet	Pojke	66	97	2	3
	Flicka	67	82	15	18

(n=314)

Tabell 47. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om sex och samlevnad

		Har tillräckliga kunskaper om sex och samlevnad		Har inte tillräckliga kunskaper om sex och samlevnad	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	61	69	28	31
	Flicka	38	52	35	48
Gymnasiet	Pojke	62	91	6	9
	Flicka	69	84	13	16

(n=312)

Tabell 48. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om preventivmedel

		Har tillräckliga kunskaper om preventivmedel		Har inte tillräckliga kunskaper om preventivmedel	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	42	46	49	54
	Flicka	27	38	45	62
Gymnasiet	Pojke	59	87	9	13
	Flicka	69	84	13	16

(n=313)

Tabell 49. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som anser att de har respektive inte har tillräckliga kunskaper om könssjukdomar

		Har tillräckliga kunskaper om könssjukdomar		Har inte tillräckliga kunskaper om könssjukdomar	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	63	70	26	30
	Flicka	26	36	47	64
Gymnasiet	Pojke	53	78	15	22
	Flicka	59	72	23	28

(n=312)

Tabell 50a. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som pratar med en kompis, en förälder eller ett syskon då de mår dåligt eller har problem

		Pratar med en kompis		Pratar med en förälder		Pratar med ett syskon	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	27	30	36	39	4	4
	Flicka	49	63	13	17	5	6
Gymnasiet	Pojke	40	59	12	18	1	1
	Flicka	57	68	13	16	3	4

Tabell 50b. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som pratar med en organisation, någon annan eller som inte har någon att prata med då de mår dåligt eller har problem

		Pratar med Stjärnjouren, Bris eller liknande org.		Pratar med någon annan		Har ingen att prata med	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	1	2	8	9	15	16
	Flicka	1	1	3	4	7	9
Gymnasiet	Pojke	0	0	8	12	7	10
	Flicka	0	0	5	6	5	6

(n=320)

Tabell 51 . Hur pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet trivs med livet just nu

		Trivs med livet		Trivs inte med livet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	87	92	8	8
	Flicka	66	86	11	14
Gymnasiet	Pojke	63	93	5	7
	Flicka	68	82	15	18

(n=323)

Tabell 52. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som den senaste månaden känt att de inte duger

		Känner att de inte duger		Känner att de duger	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	5	5	89	95
	Flicka	18	23	59	77
Gymnasiet	Pojke	6	9	62	91
	Flicka	16	19	67	81

(n=322)

Tabell 53. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig är nöjda med sig själva

		Är ofta nöjda med sig själva		Är aldrig nöjda med sig själva	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	83	88	11	12
	Flicka	47	62	29	38
Gymnasiet	Pojke	57	84	11	16
	Flicka	63	76	20	24

(n=321)

Tabell 54. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig är nöjda med sitt utseende

		Är ofta nöjda med sitt utseende		Är aldrig nöjda med sitt utseende	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	76	81	18	19
	Flicka	48	62	29	38
Gymnasiet	Pojke	59	87	9	13
	Flicka	52	63	31	37

(n=322)

Tabell 55. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som alltid eller aldrig har höga krav på sig själva

		Har alltid höga krav på sig själva		Har aldrig höga krav på sig själva	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	60	64	34	36
	Flicka	46	60	31	40
Gymnasiet	Pojke	39	57	29	43
	Flicka	67	81	16	19

(n=322)

Tabell 56. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig upplever att de har höga krav hemifrån

		Upplever ofta höga krav hemifrån		Upplever aldrig höga krav hemifrån	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	36	39	57	61
	Flicka	33	43	43	57
Gymnasiet	Pojke	26	38	42	62
	Flicka	24	29	59	71

(n=320)

Tabell 57. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig känner sig värdelösa

		Känner sig ofta värdelösa		Känner sig aldrig värdelösa	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	9	10	84	90
	Flicka	9	12	66	88
Gymnasiet	Pojke	4	6	64	94
	Flicka	6	7	75	93

(n=317)

Tabell 58. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som ofta eller aldrig när de ställs inför en svår uppgift väljer att avstå från att göra den

		Avstår ofta från att göra en svår uppgift		Avstår aldrig från att göra en svår uppgift	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	15	16	77	84
	Flicka	12	16	63	84
Gymnasiet	Pojke	10	15	57	85
	Flicka	10	12	72	88

(n=316)

Tabell 59. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ”jag gör spännande och farliga saker även fast jag vet att det är förbjudet”

		Gör spännande och farliga saker även fast det är förbjudet		Gör inte spännande och farliga saker även fast det är förbjudet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	46	48	49	52
	Flicka	36	47	41	53
Gymnasiet	Pojke	44	65	24	35
	Flicka	47	56	36	44

(n=323)

Tabell 60. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ”jag är ofta ute sent på natten tillsammans med kamrater”

		Ute sent		Inte ute sent	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	39	41	56	59
	Flicka	23	30	53	70
Gymnasiet	Pojke	47	70	21	30
	Flicka	49	59	34	41

(n=322)

Tabell 61. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ”pojkar och flickor har lika goda förutsättningar att lyckas i livet”

		Tycker att pojkar och flickor har lika goda förutsättningar att lyckas i livet		Tycker inte pojkar och flickor har lika goda förutsättningar att lyckas i livet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	72	77	21	23
	Flicka	62	80	15	20
Gymnasiet	Pojke	58	85	10	15
	Flicka	63	76	20	24

(n=321)

Tabell 62. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ” de skillnader som finns mellan pojkars och flickors olika sätt att vara beror i första hand på uppfostran”

		Tycker att de skillnader som finns mellan pojkars och flickors olika sätt att vara beror i första hand på uppfostran		Tycker inte att de skillnader som finns mellan pojkars och flickors olika sätt att vara beror i första hand på uppfostran	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	61	68	28	32
	Flicka	58	77	17	23
Gymnasiet	Pojke	51	75	17	25
	Flicka	63	82	19	18

(n=314)

Tabell 63. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ” det spelar ingen roll vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll”

		Tycker att det spelar roll vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll”		Tycker inte att det spelar någon roll vem det är som tjänar mest pengar i ett hushåll”	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	66	73	24	27
	Flicka	62	80	15	20
Gymnasiet	Pojke	46	68	22	32
	Flicka	67	81	16	19

(n=318)

Tabell 64. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ”i en familj har alla lika mycket ansvar för sysslorna i hemmet”

		Tycker att alla i en familj har lika mycket ansvar för sysslorna i hemmet		Tycker inte att alla i en familj har lika mycket ansvar för sysslorna i hemmet	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	69	76	22	24
	Flicka	59	78	17	22
Gymnasiet	Pojke	54	79	14	21
	Flicka	78	94	5	6

(n=318)

Tabell 65. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som instämmer/ inte instämmer i påståendet ”i en familj har båda föräldrarna lika mycket ansvar för barnen”

		Tycker att båda föräldrarna har lika mycket ansvar för barnen i en familj		Tycker inte att båda föräldrarna har lika mycket ansvar för barnen i en familj	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	81	87	12	13
	Flicka	75	97	2	3
Gymnasiet	Pojke	66	97	2	3
	Flicka	81	98	2	2

(n=321)

Tabell 66a. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet som tror att de kommer att studera vidare, arbeta och praktisera

		Kommer gå i gymnasium		Kommer arbeta		Kommer praktisera	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	81	88	5	5	2	2
	Flicka	73	89	5	6	1	1

Tabell 66b. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet som tror att de kommer vara arbetslösa och som inte vet vad de vill göra

		Kommer vara arbetslösa		Vet inte	
		Antal	(Procent %)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	1	2	3	3
	Flicka	1	1	2	3

(n=174)

Tabell 67a. Antal och andel pojkar och flickor i gymnasiet som tror att de kommer studera vidare, arbeta och resa

		Kommer studera vidare		Kommer arbeta		Kommer resa	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Gymnasiet	Pojke	21	31	31	46	4	6
	Flicka	20	24	31	37	24	29

Tabell 67b. Antal och andel pojkar och flickor i gymnasiet som tror att de kommer vara arbetslösa och de som inte vet vad de kommer att göra

		Kommer vara arbetslösa		Vet inte	
		Antal	(Procent %)	Antal	Procent (%)
Gymnasiet	Pojke	6	9	5	8
	Flicka	2	2	6	8

(n=150)

Tabell 68. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som hört eller inte hört talas om Stjärnjouren

		Har hört talas om Stjärnjouren		Har inte hört talas om Stjärnjouren	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	25	30	57	70
	Flicka	52	75	17	25
Gymnasiet	Pojke	14	23	46	77
	Flicka	17	24	54	76

(n=282)

Tabell 69. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som hört eller inte hört talas om Friends

		Har hört talas om Friends		Har inte hört talas om Friends	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	90	97	3	3
	Flicka	71	95	4	5
Gymnasiet	Pojke	66	99	1	1
	Flicka	82	99	1	1

(n=318)

Tabell 70. Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som hört eller inte hört talas om Bris

		Har hört talas om Bris		Har inte hört talas om Bris	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	84	92	7	8
	Flicka	71	95	4	5
Gymnasiet	Pojke	64	97	2	3
	Flicka	81	99	1	1

(n=314)

Tabell 71 . Antal och andel pojkar och flickor i högstadiet och i gymnasiet som hört eller inte hört talas om RFSU

		Har hört talas om RFSU		Har inte hört talas om RFSU	
		Antal	Procent (%)	Antal	Procent (%)
Högstadiet	Pojke	21	25	62	75
	Flicka	18	30	43	70
Gymnasiet	Pojke	48	75	16	25
	Flicka	47	61	30	39

(n=285)